

Mestactieprogramma (MAP 7)

PLAN-MER Kennisgeving

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

Colofon

Opdracht

Plan-MER Mestactieprogramma (MAP 7)
in het kader van de Nitraatrichtlijn
Kennisgeving

Opdrachtgever

Vlaamse Landmaatschappij
VLM Centrale Directie
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Opdrachthouder

Antea Belgium nv
Roderveldlaan 1
2600 Antwerpen
T: +32(0)3 221 55 00
www.anteagroup.be
BTW: BE 414.321.939
RPR Antwerpen 0414.321.939
IBAN: BE81 4062 0904 6124
BIC: KREDBEBB
Antea Group is gecertificeerd volgens ISO9001

Identificatienummer

4774173030 Kennisgeving Plan-MER MAP 7

Projectmedewerkers/auteurs

Stijn Buytaert, advisor
Liesbet Van den Schoor, deskundige biodiversiteit
Marleen Coetsiers, deskundige water
Inge Van der Mueren, MER-coördinator

Datum	Status/ revisie	Vrijgave
14 juni 2024	V1	Inge Van der Mueren
27 juni 2024	V2	Inge Van der Mueren

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding voor het programma en het plan-MER	2
1.2	Toetsing aan de MER-plicht en aan de MER-filosofie	2
1.3	Procedure plan-MER en verdere besluitvorming	3
1.4	Totstandkoming van het rapport	5
2	Planbeschrijving	7
2.1	Totstandkoming van het plan	7
2.2	Werkingsgebied	9
2.3	Doelstellingen van het Mestactieplan	10
2.3.1	Oppervlaktewater	10
2.3.2	Grondwater	11
2.4	Maatregelen basispakket MAP 7	11
2.4.1	Generieke maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit	12
2.4.2	Gebiedsgerichte maatregelen in gebieden met slechte waterkwaliteit	15
2.4.3	Beleid in specifieke gebieden en rond kwetsbare elementen die extra bescherming vragen	16
2.4.4	Maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit	16
2.4.5	Implementatie versterken door monitoring, handhaving en begeleiding	17
2.4.6	Tussentijdse evaluatie	18
2.5	Alternatieven	18
3	Juridische, administratieve en beleidsmatige situering	20
3.1	Overzicht juridische en beleidsmatige context	20
3.2	Te toetsen beleidsplannen	38
3.2.1	Nitraatrichtlijn en Mestdecreet	38
3.2.2	Kaderrichtlijn water en stroomgebiedbeheerplannen	40
3.2.3	Green Deal	43
3.2.4	Luchtbeleidsplan 2030	44
3.2.5	Energie- en klimaatplannen en -strategieën	46
3.2.5.1	Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030	46
3.2.5.2	Vlaamse klimaatstrategie 2050	48
3.2.6	Programmatische Aanpak Stikstofdeposities (PAS)	48
4	Aanpak van de milieueffectbeoordeling	51
4.1	Opbouw en uitgangspunten van de effectenbeoordeling	51
4.2	Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline	53
4.2.1	Relevante disciplines per MAP-maatregelengroep	53
4.2.2	Specifieke aandachtspunten per discipline	56
4.3	Methodiek kwalitatieve effectenbeoordeling	57
4.4	Methodiek kwantitatieve beoordeling	57
4.4.1	Oppervlaktewater	58
4.4.2	Grondwater	61
4.5	Methodiek toetsing aan de relevante beleidsplannen	63
4.6	Methodiek Passende Beoordeling	64
4.6.1	Inleiding	64
4.6.2	Verband tussen bemesting en de instandhoudingsdoelstellingen	64
4.6.3	Mogelijke effecten van MAP 7 op speciale beschermingszones	64
4.6.4	Besluit	66
4.7	Methodiek beoordeling t.a.v. VEN-gebieden	67
4.8	(Gewest)grensoverschrijdende effecten	67

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het programma en het plan-MER

De Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft als doel de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. In uitvoering van de Nitraatrichtlijn stelt Vlaanderen om de vier jaar een nieuw mestactieprogramma op waarin verschillende maatregelen vastgelegd zijn om de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nutriënten tegen te gaan. Het mestactieprogramma geeft mee uitvoering aan het realiseren van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en het Decreet Integraal Waterbeleid.

Het zesde mestactieprogramma (MAP 6) liep voor de periode 2019-2022 en blijft nog lopen in afwachting van het in werking treden van het zevende mestactieprogramma (MAP 7) dat in voorbereiding is. Enkel de derogatie uit MAP 6 is reeds weggevallen sinds 31 december 2022.

De Europese m.e.r.-richtlijn (2001/42/EC) brengt de verplichting mee dat een milieueffectbeoordeling moet worden uitgevoerd voor elk plan en programma dat zou kunnen leiden tot activiteiten met mogelijke gevolgen voor het milieu. In mei 2023 werd de plan-m.e.r.-procedure voor het ontwerp MAP 7 officieel opgestart met indiening van de kennisgeving. Het ontwerp MAP 7 van 17 april 2023, gebaseerd op het akkoord van de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties van 7 maart 2023 (zie 2.1 voor meer achtergrond over de totstandkoming van het plan), vormde hierbij de basis. De kennisgeving werd volledig verklaard door het team Omgevingseffecten op 6 juni 2023 en werd vervolgens ter inzage gelegd van 14 juni 2023 tot 12 augustus 2023. De relevante elementen uit de binnengekomen inspraak en adviezen werden vervolgens verwerkt in richtlijnen voor het plan-MER (dd. 14 december 2023). Ingevolge het politiek akkoord van de Vlaamse regering met een aantal landbouworganisaties dd. 15 februari 2024 werden ook aanvullende richtlijnen gepubliceerd op 21 maart 2024. Omwille van dit landbouwakkoord en de planwijzigingen van het oorspronkelijk ontwerp MAP 7 die dit met zich meebrengt, werd er beslist om de kennisgevingsnota alsnog aan te passen en het m.e.r.-proces voor het ontwerp MAP 7 opnieuw te starten.

Voorliggend document betreft de nieuwe kennisgeving in functie van de milieueffectenbeoordeling van het ontwerp-mestactieprogramma voor de periode 2025-2028.

1.2 Toetsing aan de MER-plicht en aan de MER-filosofie

De beoordeling van plannen en programma's op hun gevolgen voor het milieu wordt geregeld door het decreet van 27 april 2007 en het besluit van de Vlaamse regering van 12 oktober 2007. De bepaling of een plan of programma, onder de plan-MER-plicht valt, gebeurt in drie stappen:

- **Stap 1:** Valt het plan onder de definitie van een plan of programma zoals gedefinieerd in het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid (DABM) ? → hiervoor moeten drie voorwaarden gelijktijdig vervuld zijn:
 - Decretale of bestuursrechterlijke bepalingen moeten voorschrijven dat een plan of programma wordt opgesteld en/of vastgesteld;
 - Het moet gaan om een plan of programma dat door een instantie op regionaal, provinciaal of lokaal niveau is opgesteld;
 - Het plan of programma moet via een instantie op regionaal, provinciaal of lokaal niveau worden vastgesteld.

De opmaak van het mestactieprogramma wordt opgelegd vanuit de Europese Nitraatrichtlijn. Het mestactieprogramma wordt opgesteld door de Vlaamse overheid en vastgesteld door de Vlaamse regering. Het MAP valt m.a.w. onder de definitie van een plan of programma.

- **Stap 2:** valt het plan onder het toepassingsgebied van het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid (DABM?) →dit is het geval indien:

- Het plan het kader vormt voor de toekenning van een vergunning (stedenbouwkundige, milieu-, natuur-, kap-,...) aan een project;
- Het plan mogelijk betekenisvolle effecten heeft op speciale beschermingszones waardoor een passende beoordeling vereist is.

Het mestactieprogramma vormt in principe geen directe basis voor het toekennen van vergunningen, maar resulteert mogelijks wel in projecten waarbij een vergunning dient verleend te worden (bv. opslagcapaciteiten, ...), en de maatregelen kunnen eveneens betekenisvolle effecten hebben op speciale beschermingszones. In die zin kan gesteld worden dat het MAP onder het toepassingsgebied van het DABM valt.

- **Stap 3:** valt het plan onder de plan-MER-plicht? → Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:
 - Plannen die “van rechtswege” plan-MER-plichtig zijn (geen voorafgaande “screening” vereist):
 - Plannen die het kader vormen voor projecten uit bijlage I, II of III van het BVR van 10 december 2004 (project-MER-plicht) én niet het gebruik regelen van een klein gebied op lokaal niveau noch een kleine wijziging inhouden én betrekking hebben op landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening;
 - Plannen waarvoor een passende beoordeling vereist is én niet het gebruik regelen van een klein gebied op lokaal niveau noch een kleine wijziging inhouden;
 - Plannen die niet onder de vorige categorie vallen en waarvoor geval per geval moet geoordeeld worden of ze aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben → “screeningplicht”
 - Plannen voor noodsituaties (niet plan-MER-plichtig, maar hier niet relevant).

De lijst van MER-plichtige activiteiten is opgenomen in het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 (BS 17/02/2005). In dit besluit worden de projecten opgedeeld in Bijlage I-projecten (MER altijd vereist) en Bijlage II-projecten (onthefving van MER-plicht mogelijk na gemotiveerd verzoek). Door het Besluit van 1 maart 2013 wordt hieraan Bijlage III toegevoegd met de projecten die onder de project-MER-screeningsplicht vallen.

Bepaalde projecten i.k.v. het mestactieprogramma vallen onder Bijlage I of II van het BVR van 10 december 2004 (mestbewerking of -verwerking, ...) of onder Bijlage III van het BVR van 1 maart 2013. Tevens dient een passende beoordeling opgesteld te worden en zijn de vermelde maatregelen in het mestactieprogramma van toepassing over gans Vlaanderen en hebben deze betrekking op landbouw. Het mestactieprogramma dient aldus onderworpen te worden aan een volwaardige plan-MER-beoordeling.

1.3 Procedure plan-MER en verdere besluitvorming

M.b.t. de te volgen procedure voor de opmaak van de plan-MER volgens het zgn. generiek spoor is het plan-MER-decreet van 27/04/2007 (BS 20/06/2007) en het Besluit van de Vlaamse Regering van 12/10/2007 (en hun latere wijzigingen) van toepassing.

De plan-MER-procedure voor het ontwerp MAP 7 omvat volgende stappen:

- Opmaak van een kennisgeving door de MER-coördinator en de deskundigen;
- Volledigverklaring van de kennisgeving door het team Omgevingseffecten;
- Bekendmaking en terinzagelegging van de volledig verklaarde kennisgeving:
 - aankondiging in ten minste één krant, met melding dat de kennisgeving kan geraadpleegd worden;

- ter beschikking stelling op de website van het team Omgevingseffecten en van de initiatiefnemer (VLM);
- inkijken van de kennisgeving in het gemeentehuis van de gemeenten;
- Bundeling (door het team Omgevingseffecten) van eventuele vragen en opmerkingen, geformuleerd tijdens de terinzagelegging en de raadpleging van de bevoegde instanties;
- Bespreking in de zgn. richtlijnenvergadering met de administraties, de erkende deskundigen en de initiatiefnemer van de kennisgeving en van de bij de terinzagelegging en raadpleging gemaakte vragen en opmerkingen;
- Opmaak van de MER-richtlijnen door het team Omgevingseffecten;
- Opmaak van het ontwerp plan-MER welke samen met het ontwerpplan of –programma in openbaar onderzoek gaat;
- Aanvraag van de adviezen aan de adviesinstanties door de initiatiefnemer;
- Bezorgen van de opmerkingen en adviezen en het voltooide plan-MER aan het team Omgevingseffecten;
- Goedkeuringsonderzoek van het definitief plan-MER door het team Omgevingseffecten;
- Goedkeuring van het plan-MER door het team Omgevingseffecten, uiterlijk voor de definitieve vaststelling van het plan.

De eerste stap in de plan-MER-procedure is dus de opmaak van een kennisgeving. De doelstellingen van deze nota zijn de volgende:

- Verschaffen van voldoende informatie omtrent het plan en zijn alternatieven, en omtrent de te bestuderen effecten, zodat de burger en de administraties (tijdens de terinzagelegging en raadpleging) kunnen nagaan wat er zal bestudeerd worden en of de geplande MER-studie de te verwachten effecten voldoende zal bestuderen.
- Voldoende duidelijk aangeven wat de intenties van de plan-MER-studie zijn (welke effecten zullen bestudeerd worden en op welke manier?), zodat de kennisgeving bij de beoordeling van het ontwerp-MER door het team Omgevingseffecten kan gebruikt worden als controlemiddel (zijn alle relevante effecten wel degelijk bestudeerd en beschreven zoals aangegeven in de kennisgeving ?).

Tijdens de 60 dagen van de terinzagelegging heeft eenieder de mogelijkheid om opmerkingen of suggesties te doen over hoe het milieueffectrapport zal opgesteld worden. Formele bezwaarschriften en petitie tegen het plan kunnen niet ingediend worden in dit stadium van het plan. Dat kan wel later tijdens het openbaar onderzoek van het beleidsplan zelf. U kan dan gebruik maken van het milieueffectrapport om uw bezwaren beter te onderbouwen.

Wat kan uw inspraakreactie wel bevatten:

- **mogelijke planalternatieven of -varianten die niet in de kennisgeving vermeld worden en waarvan u vindt dat ze mee moeten onderzocht worden**
- **mogelijke milieueffecten waarvan niet in de kennisgeving vermeld wordt dat ze onderzocht zullen worden**
- **bepaalde aandachtspunten en gebieden waarop het plan een impact kan hebben en waarvan de kennisgeving geen melding maakt.**

Belangrijk is om vooral opmerkingen te maken vanuit uw eigen ervaring, inzicht en kennis van uw omgeving. Reacties zoals "ik ben tegen het plan", "ik wil niet dat het plan doorgaat",... zijn begrijpelijke reacties, maar bieden inhoudelijk geen meerwaarde voor het milieu-onderzoek.

1.4 Totstandkoming van het rapport

In het plan-MER komen volgende MER-disciplines aan bod:

- oppervlaktewater;
- bodem en grondwater;
- lucht en klimaat;
- biodiversiteit;
- landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie;
- mens, deeldisciplines ruimtelijke aspecten, mobiliteit en gezondheid;
- geluid en trillingen.

De opmaak van het MER gebeurt door verschillende experts onder toezicht van een erkend MER-coördinator.

Aan het rapport werken volgende deskundigen mee:

Interne deskundigen

De interne deskundigen zijn verantwoordelijk voor of betrokken bij de opmaak van het plan en bij de nodige administratieve procedures. Specifiek bij deze kennisgeving stonden zij in voor de aanlevering van de basisgegevens en het nalezen van het document. De interne deskundigen van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) zijn Luc Gallopyn en Elias Rito.

Externe deskundigen

De externe deskundigen stonden in voor de opmaak van de kennisgevingsnota. Hiervoor werd voor een belangrijk deel gesteund op gegevens aangeleverd door de interne deskundigen. De redactie van de nota gebeurde door Stijn Buytaert en Inge Van der Mueren. De beschrijving van de verschillende disciplines gebeurde mede door de verschillende experts. De deskundigen die optreden voor dit MER zijn:

Deskundige	Discipline
Inge Van der Mueren	Coördinator (GOP/ERK/MERCO/2019/00002) Bodem Water
Marleen Coetsiers	Water
Paul Arts	Mens – ruimtelijke aspecten en gezondheid Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie Mobiliteit Geluid en trillingen
Liesbet Van den Schoor	Biodiversiteit
Dirk Dermaux	Lucht
Marijke Verhasselt	Klimaat
Stijn Buytaert	Ondersteuning diverse disciplines

De kwaliteitsopvolging gebeurt door het Team Omgevingseffecten van het Departement Omgeving.

2 Planbeschrijving

2.1 Totstandkoming van het plan

De Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft als doel het oppervlakte- en grondwater te beschermen tegen nitraten uit agrarische bronnen. Alle lidstaten moeten deze richtlijn implementeren in de eigen nationale wetgeving. In Vlaanderen wordt uitvoering gegeven aan de Nitraatrichtlijn via het Mestdecreet.

Met het ontwerp MAP 7, voortbouwend op MAP 6 (2019-2022), ambieert de Vlaamse Overheid een nodige en voldoende reductie van de nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw om de waterkwaliteit in lijn te brengen met de Europese doelstellingen. Het ontwerp MAP 7 vormt in die zin een omvattend maatregelenpakket dat mee uitvoering geeft aan het tijdig realiseren van de doelstellingen die voorkomen uit de Kaderrichtlijn Water en het Decreet Integraal Waterbeleid.

De aanpak vertrekt van een systeembenadering waarbij negatieve en positieve effecten naar andere milieucompartimenten en de bijdrage op het realiseren van de verschillende milieudoelen in beeld worden gebracht.

Er wordt gestreefd om de maatregelen van dit plan te laten ingaan op 1 januari 2025.

Proces

De Europese Commissie heeft op 15 februari 2023 de Vlaamse overheid in gebreke gesteld voor het uitblijven van verscherpte maatregelen tegen nitraatverontreiniging in Vlaanderen.

Op initiatief van Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir, hebben de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties samen voorstellen voor het ontwerp MAP 7 uitgewerkt binnen een nieuw overlegmodel onder voorzitterschap van de VLM. De middenveldorganisaties hebben op 7 maart 2023 een akkoord bereikt over de uitgangsprincipes voor het ontwerp MAP 7. Het is een onderhandeld resultaat, waarin de nodige evenwichten bereikt werden en waarvoor draagvlak is bij zowel de milieu-, natuur- als de landbouwsector. Het akkoord van de middenveldorganisaties is voor hun één en ondeelbaar en dient in zijn geheel uitgevoerd te worden of desgevallend in onderlinge samenspraak worden bijgestuurd.

In overleg met de middenveldorganisaties werd hun akkoord vertaald in een ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 en door minister Demir bezorgd aan de Europese Commissie op 17 april 2023. Dat gebeurde als antwoord op de ingebrekestelling van de Vlaamse overheid door de Europese Commissie op 15 februari 2023. In het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 is het engagement genomen dat bemerkingen vanuit de Europese Commissie die aan de Vlaamse overheid worden overgemaakt, worden teruggekoppeld aan de milieu- en landbouworganisaties. Zij wensen betrokken te worden tijdens het verdere overleg met de Europese Commissie.

Op 28 september 2023 reageerde de Europese Commissie op het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 via een 'met redenen omkleed advies', de tweede formele stap in de inbreukprocedure. Omdat de Europese Commissie de maatregelen van het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 nog onvoldoende uitgewerkt vond en geen zicht had op het effect van de maatregelen op de waterkwaliteit, achtte men het niet aangewezen om het plan in deze fase verder te analyseren en te beoordelen.

Ondertussen werden in de loop van 2023, in overleg met de middenveldorganisaties, de Vlaamse Landmaatschappij en andere betrokken milieu- en landbouwadministraties, stappen gezet in het verder concretiseren van het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023. Daartoe werd een Opvolgingsorgaan opgericht. Het Opvolgingsorgaan kwam 18 keer samen in 2023 over verschillende thema's. Het Opvolgingsorgaan vond geen overeenstemming over de nulbemesting in het VEN waardoor het

Opvolgingsorgaan niet verder kon werken na 22 november 2023. Een aantal zaken in het plan verdienen nog verdere uitwerking en uitdieping.

Ondertussen werd het Vlaams Gewest op 21 juni 2023 veroordeeld door de Rechtbank van Eerste aanleg te Brussel in de Nitraatzaak die 5 milieuorganisaties aangespannen hadden in juli 2022. Het vonnis stelt dat de Vlaamse Regering te weinig acties neemt om de waterkwaliteit te beschermen en geeft de Vlaamse Regering 6 maanden om aanvullende of verscherpte maatregelen te nemen in het kader van de Nitraatrichtlijn.

Ondertussen liep in 2023 ook de plan-MER procedure, die was opgestart eind 2022. In 2023 werd een kennisgevingsnota opgemaakt over de aanpak van het plan-MER, die ter inzage werd gelegd van het publiek tussen 14 juni 2023 en 12 augustus 2023. Op 18 december werden de richtlijnen gepubliceerd voor de aanpak van het Plan-MER van het Team Omgevingseffecten.

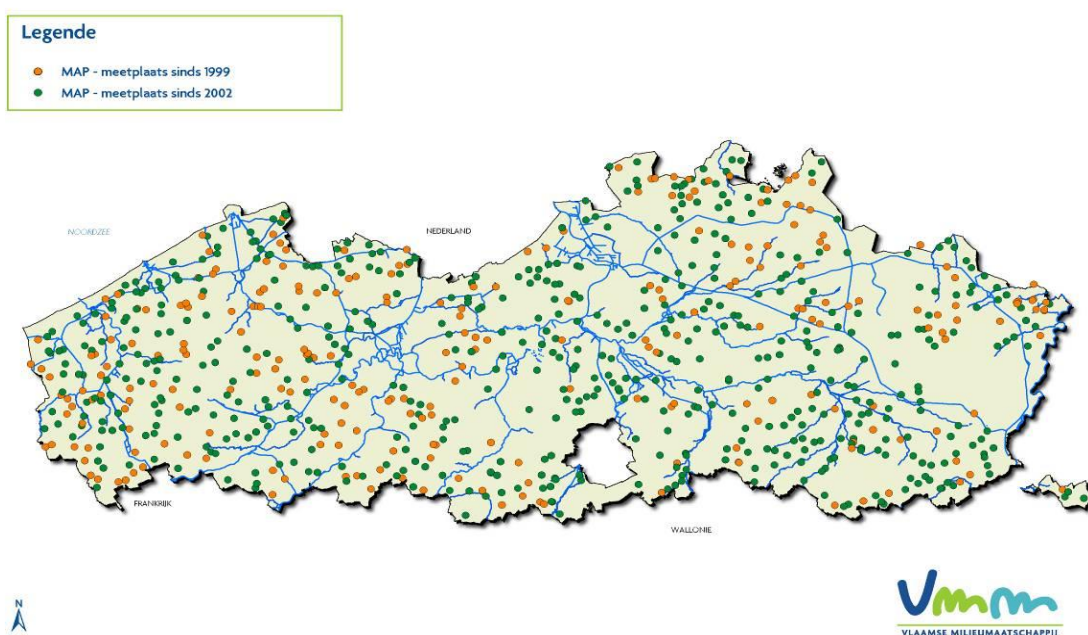
Op 15 februari 2024 sloot de Vlaamse Regering een akkoord met een aantal landbouworganisaties om tegemoet te komen aan een aantal bezorgdheden en problemen waarmee landbouwers worstelen. In het landbouwakkoord zijn een aantal elementen opgenomen m.b.t. het mestbeleid. Zo wordt in het VEN via ontwerp MAP 7 geen bijkomende nulbemesting ingevoerd op percelen waarop de huidige nulbemestingsregeling niet van toepassing is. In het akkoord van 15 februari 2024 engageerde de Vlaamse Regering zich dat de richtlijnen en de kennisgevingsnota van het plan-MER hieraan worden aangepast. De aanvullende richtlijnen werden gepubliceerd op 21 maart 2024 en de nieuwe, voorliggende kennisgevingsnota komt hieraan tegemoet.

De maatregelen voorzien in het ontwerp MAP 7 worden verder uitgewerkt om de vooropgestelde doelstellingen van het plan te bereiken. Uit de resultaten van de milieueffectbeoordeling en de toets aan de doelstellingen van het plan, zal in het MER gewerkt worden naar een maatregelenset dat deze doelstellingen haalt.

2.2 Werkingsgebied

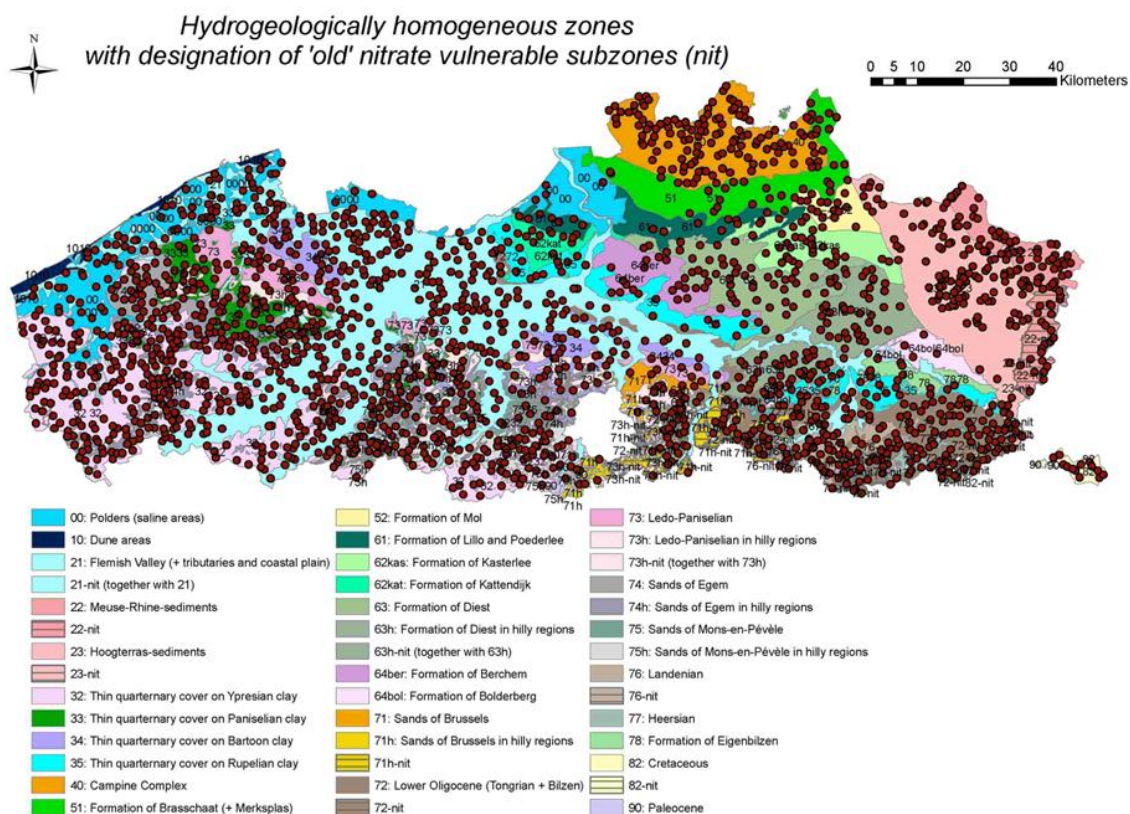
Het mestactieplan is van toepassing op alle landbouwbedrijven en –percelen over het hele Vlaamse grondgebied. De monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit in landbouwgebied gebeurt o.b.v. de meetresultaten van het zgn. MAP-meetnet (zie Figuur 1). In principe wordt de waterkwaliteit maandelijks bepaald per meetpunt, maar de meetfrequentie ligt lager in meetpunten waar reeds een consistent goede waterkwaliteit wordt geregistreerd. De meetresultaten worden geanalyseerd op meerdere niveaus: heel Vlaanderen, per rivierbekken (11) en per afstroomzone van Vlaams waterlichaam. Ondanks de dichtheid van de oppervlakte- en grondwatermeetnetten, zijn de afstroomgebieden naar deze meetpunten niet gebiedsdekkend. De meetresultaten zijn dan ook een steekproef van de waterkwaliteit in landbouwgebied.

MAP - meetplaatsen sinds 1999 en 2002

Figuur 1: MAP-meetplaatsen sinds 1999 en 2002

Inzake grondwater wordt de geografische basiseenheid gevormd door de zgn. HHZ (hydrogeologisch homogene zones, zie Figuur 2). Dit zijn zones waarbinnen een vergelijkbare manier van transport en afbraak van nitraat in de aanwezige bovenste watervoerende lagen wordt verwacht.

Figuur 2: Hydrogeologisch homogene zones (HHG) in Vlaanderen

2.3 Doelstellingen van het Mestactieplan

Vlaanderen ambieert met het 7de actieprogramma in uitvoering van de Nitraatrichtlijn de nodige maatregelen te nemen om de **nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw te reduceren en aldus de waterkwaliteit in lijn met de Europese doelen te brengen**, zoals voorzien in de Europese wetgeving met name de Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterrichtlijn en binnen de timing en bepalingen van deze richtlijnen, voor zover landbouw daar verantwoordelijk voor is. Het verbeteren van de bodemkwaliteit en biodiversiteit worden als belangrijke voorwaarden meegenomen. De maatregelen mogen geen negatieve impact hebben op de bodemkwaliteit.

2.3.1 Oppervlaktewater

Om de trends in oppervlaktewaterkwaliteit te monitoren en gebiedsgericht te kunnen beoordelen, wordt uitgegaan van de afbakening van afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen, met een indeling naargelang de doelafstand zoals in MAP 6 beschreven. De gemiddelde nitraatconcentratie van de MAP-meetpunten in een bepaalde afstroomzone is zo een sleutelindicator om de globale impact van de landbouw op de oppervlaktewaterkwaliteit in die bepaalde afstroomzone te beoordelen en het beleid te evalueren.

In MAP 6 werd onderbouwd dat de **streefwaarde** voor de **gemiddelde nitraatconcentratie 18 mg nitraat/l** bedraagt. Deze streefwaarde is afgeleid op basis van data-analyse en is de vertaalslag van de grenswaarde voor nitraatstikstof tussen een goede en matige toestand van de oppervlaktewaterkwaliteit vanuit de Kaderrichtlijn Water. Deze grenswaarde bedraagt 10 mg nitraatstikstof/l, wat overeenkomt met 44,3 mg nitraat/l, als 90ste percentielwaarde. Dit betekent concreet dat 90% van de metingen moet voldoen aan deze waarde.

MAP 6 stelde als doel voorop dat in afstroomzones waar de doelstelling nog niet bereikt is, een verlaging van minstens 4 mg nitraat per liter moest gerealiseerd worden en dat tegen 2027 alle maatregelen getroffen moeten worden om op termijn de gemiddelde nitraatconcentratie beneden 18 mg nitraat/l te verkrijgen. Het ontwerp MAP 7 verhoogt de ambitie en stelt dat alle maatregelen genomen worden om de **gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in het oppervlaktewater in landbouwgebied beneden of tot de streefwaarde van 18 mg nitraat/l te brengen tegen 2027** conform de timing van de Kaderrichtlijn Water. De MAP-meetpunten oppervlaktewater die sterk beïnvloed zijn door historisch nitraatrijk grondwater worden best afzonderlijk geëvalueerd. De impact van de huidige maatregelen in dergelijke MAP-meetpunten is pas op middellange en lange termijn zichtbaar. Dat komt omdat het nitraatrijke grondwater een lange reistijd heeft om het oppervlaktewater te bereiken. Er wordt in samenspraak met het opvolgingsorgaan een methode uitgewerkt om deze apart te evalueren en hierover te rapporteren.

Voor **fosfor** wordt in het formuleren van de doelstelling rekening gehouden met de buffering en vertraging van de concentratiewijzigingen in het natuurlijk systeem. Daarom wordt er in het plan opgelegd dat **het percentage MAP-meetpunten dat aan de milieukwaliteitsnorm voldoet dezelfde verbeterende trend moet realiseren als de voorbije jaren**.

2.3.2 Grondwater

Net zoals bij oppervlaktewater, worden bij de beoordeling van de grondwaterkwaliteit voor het vastleggen van gebiedspecifieke maatregelen, ook de afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen gebruikt als geografische basiseenheid. Dit om met een voldoende fijnmazig systeem te kunnen werken voor gebiedsgerichte acties en zo geen grote eenheden te moeten afbakenen. Een tweede, meer pragmatische reden voor het gebruik van de afstroomzones is om de maatregelen voor oppervlaktewater en grondwater beter op elkaar te kunnen afstemmen.

Als indicator voor de grondwaterkwaliteit wordt de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van de grondwatermeetpunten gebruikt. Op deze manier kan de globale impact van de landbouw op de grondwaterkwaliteit beoordeeld worden. Omdat de relatie tussen bemesting en grondwater complex is en beïnvloed wordt door processen in de ondergrond, de reistijd naar het grondwater en de kwetsbaarheid van de freatische grondwaterlagen, is het niet aangewezen om bij een gebiedsgerichte differentiatie op afstroomzoneniveau enkel rekening te houden met de huidige toestand. Daarom wordt voor grondwater ook gebruik gemaakt van de meest recente vierjaarlijkse trend in de gemiddelde nitraatconcentratie, samen met de actuele toestand, om de evolutie van de nitraatconcentratie te beoordelen.

In MAP 6 werd het doel vooropgesteld om in alle afstroomzones met onvoldoende grondwaterkwaliteit een globale dalende trend van minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar te realiseren. Dat komt overeen met een reductie van 3 mg nitraat/l over de volledige planperiode van 4 jaar. Deze doelstelling wordt verdergezet in het ontwerp MAP 7 waardoor **tegen 2027 een daling gerealiseerd wordt van 6 mg nitraat /l t.o.v. de start van MAP 6 in alle afstroomzones met onvoldoende grondwaterkwaliteit. Voor afstroomzones waar de grondwaterkwaliteit in de looptijd van MAP 6 en MAP 7 achteruitgaat, moet de grondwaterkwaliteit jaarlijks met minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar verbeteren**.

2.4 Maatregelen basispakket MAP 7

Het maatregelenpakket van het ontwerp MAP 7 gebaseerd op het principiële akkoord van de landbouw- en milieuorganisaties – dat we doorheen het ontwerp plan-MER aanduiden als ‘basispakket MAP 7’ bouwt verder op MAP 6, dat eveneens voorwerp was van een plan-MER onderzoek. Er worden evenwel een reeks aanpassingen en toevoegingen aangebracht conform de huidige doelstellingen in het ontwerp MAP 7. Elke MAP-maatregel impliceert acties die overal in Vlaanderen kunnen uitgevoerd worden. De beoogde maatregelen van het basispakket van het ontwerp MAP 7 zetten in op volgende hoofdlijnen:

1. Generieke maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit
2. Gebiedsgerichte maatregelen in gebieden met slechte waterkwaliteit
3. Specifiek gebiedsgericht beleid in gebieden die extra bescherming vragen
4. Maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit
5. Implementatie versterken door monitoring, handhaving en begeleiding

In de hierna volgende paragrafen wordt het basispakket van het ontwerp MAP 7 op hoofdlijnen verder voorgesteld. Hierbij zal gefocust worden op wijzigingen ten opzichte van MAP 6.

Om al deze maatregelen te verankeren, wordt de Vlaamse regelgeving op verschillende punten en op verschillende regelgevende niveaus (zoals decreten of besluiten van de Vlaamse Regering) aangepast. Een groot deel van het maatregelenpakket wordt verankerd via een aanpassing van de mestwetgeving, maar daarnaast zijn er ook maatregelen vanuit andere wetgeving die een bijdrage zullen leveren aan het realiseren van de doelstellingen van het ontwerp MAP 7. Waar relevant, worden deze maatregelen hieronder beknopt vermeld.

2.4.1 **Generieke maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit**

Afname van de veestapel

Het ontwerp MAP 7 stelt dat er geen verdere concentratie van vee in veedichte gebieden mag zijn. Er zullen terzake stimulerende maatregelen voor grondgebonden bedrijven (individuele bedrijven of samenwerking van bedrijven) genomen worden.

Daarnaast wordt een daling van de veestapel verwacht, als gevolg van verschillende maatregelen in het decreet over de programmatische aanpak stikstof (het Stikstofdecreet) van 26 januari 2024¹. Dit zal een bijdrage hebben aan de realisatie van de doelen van het ontwerp MAP 7.

Correcte bepaling mestproductie

Een correcte bepaling van de mestproductie is belangrijk. Op basis van wetenschappelijk onderzoek door het ILVO en andere wetenschappelijke instellingen, kunnen de uitscheidingscijfers aangepast worden. De uitscheidingscijfers voor zoogkoeien en melkkoeien met een melkproductie hoger dan 10.000 kg melk/koe/jaar worden verhoogd.

Aangepaste bedrijfsbenadering voor bemesting

De bedrijfsbenadering voor bemesting uit MAP 5, verder gezet tijdens MAP 6, wordt aangepast en verstrengd. Tijdens MAP 6 kon er op perceelniveau tot maximaal 200% van de stikstofbemestingsnorm worden afgeweken. Hierbij wordt volgende verstrenging ingevoerd:

- De mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken van de maximale bemestingsnorm voor werkzame stikstof, wordt beperkt tot 125%.
- De mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken van de maximale bemestingsnorm voor stikstof uit dierlijke mest, wordt beperkt tot 150%. Een uitzondering is voorzien als de bemesting met dierlijke mest volledig wordt ingevuld met vaste mest zoals stalmest, champost, en boerderijcompost. In dat geval wordt de mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken van de maximale bemestingsnorm voor stikstof uit dierlijke mest, beperkt tot 200%. Bij deze mestsoorten wordt rekening gehouden met de respectievelijke werkingscoëfficiënten.

De bestaande uitzonderingen waar de bedrijfsbenadering niet van toepassing is, blijven behouden.

¹ <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2024/01/26/2024001071/staatsblad>

Kwalitatieve bemestingsadvisering

Een correct bemestingsadvies is een sleutelement voor een duurzame bemesting. Een goed bemestingsadvies houdt rekening met het '6J' principe: naast de bemestingsdosis is het van belang om landbouwers ook te adviseren betreffende het juiste tijdstip van de bemesting, de juiste mestsoort, de juiste bemestingstechniek, de juiste plaats van bemesting en de juiste teeltkeuze om uitspoeling van nutriënten tegen te gaan. Daarnaast kan de advisering ook kaderen in een bredere strategie, en onder meer betrekking hebben op het fractioneren van de bemesting (in basis- en bijbemesting) of het bereiken van een betere bodemkwaliteit. In het ontwerp MAP 7 worden een aantal vastgestelde pijnpunten in de huidige bemestingsadvisering aangepakt.

De adviezen en het bodemanalyserapport moeten beter leesbaar, volledig transparant en waar mogelijk geüniformiseerd worden, zodat de landbouwer de adviezen juist kan interpreteren, inzichten verwerft in de bepalende factoren van het advies, meer vertrouwen heeft in en uiteindelijk de advisering beter zal implementeren. Tevens laat dit een betere opvolging van de advisering toe.

In het najaar van 2023 is een proces opgestart met de adviesdiensten om een actieplan op te stellen dat leidt tot een kwalitatievere en uniformere bemestingsadvisering. De betrokken labo's werken hierbij een methodiek uit die als standaard voor bemestingsadvisering zal worden vooropgesteld. Tevens nemen de labo's een gezamenlijke rol op in de brede communicatie rond bemestingsadvisering. De VLM verzorgt de globale aansturing in dit proces. Daarnaast is ook een wetenschappelijke borging van de voorstellen voorzien door het Onderzoekplatform Duurzame Bemesting en de Universiteit Gent, in overleg met de adviesdiensten.

Effectievere en uniforme bufferstroken

Verschillende wetgevende kaders hebben een invloed op de afstandsregels tot de waterlopen: het Mestdecreet, het decreet Integraal Waterbeleid en het GLB strategisch plan (voor landbouwers die rechtstreekse betalingen ontvangen of die steun krijgen voor het nemen van agromilieuklimaatmaatregelen).

Om de regeling eenvoudiger, effectiever en beter handhaafbaar te maken, voert ontwerp MAP 7 aangepaste bufferstroken in langs VHA-waterlopen, waarop geen bemesting en gewasbeschermingsmiddelen mag toegepast worden, en waarop een meerjarig buffergewas aanwezig is of die ingericht worden als een niet productieve strook.

Deze bufferstroken tellen niet mee in de mestgebruiksruimte van het perceel. De maximale bemestingsnormen gelden dus voor het deel van het perceel, zonder de oppervlakte van de te respecteren bemestingsvrije bufferstrook.

Waar in de huidige regelgeving bredere breedtes gelden voor de bemestingsvrije strook, zijn dezelfde breedtes van toepassing voor de bufferstroken (bv. langs hellingen en in VEN). Ook kunnen er bredere stroken van toepassing zijn i.f.v. erosie.

In de bufferstrook mogen enkel meerjarige buffergewassen aanwezig zijn, zoals gras, voedergewassen en houtige gewassen, of de bufferstrook mag worden ingericht als een niet productieve strook. De lijst van meerjarige buffergewassen wordt limitatief vastgesteld. In de bufferstrook is het opbrengen van meststoffen en het gebruik van pesticiden niet toegelaten. Op bufferstroken met grasland is maaien en afvoer van het maaisel toegelaten. Op bufferstroken palend aan grasland is bemesting door directe uitscheiding van begrazers toegelaten. Grondbewerking is niet toegelaten tenzij het nodig is het meerjarig buffergewas te vernieuwen (waarbij dit beperkt wordt tot maximum 1 maal per 3 jaar) of om probleemkruiden mechanisch pleksgewijs aan te pakken. De bufferstrook mag gebruikt worden als wendakker.

Het Mestdecreet en waterwetboek moeten aangepast worden conform deze aanpak. Zodra het Mestdecreet en waterwetboek zijn aangepast zal hiervoor een wijzigingstraject van het GLB Strategisch Plan opgestart worden.

Uitrijperiode beter afstemmen op de groeiperiode van de gewassen

Het ontwerp MAP 7 zal de uitrijperiode verstrengen ten opzichte van MAP 6. Bij de teelt van maïs en late aardappelen zonder voorteelt, wordt de start van de uitrijperiode verlaat van 16 februari naar 16 maart voor type 2 en 3 meststoffen, zoals vloeibare dierlijke meststoffen en kunstmest.

De uitrijperiode voor effluënten uit mestverwerking wordt ingekort tot 31 augustus (15 oktober in de Polders, onder bepaalde voorwaarden). Er wordt voorzien in een overgangperiode van 1 jaar om voldoende opslagcapaciteit te realiseren.

Voor late of vroege biologisch geteelde groenten is het toegelaten om nog een beperkte hoeveelheid niet-dierlijke mest toe te passen in de periode van 1 augustus t.e.m. 31 oktober en in de periode van 16 januari t.e.m. 15 februari onder dezelfde voorwaarden zoals al voorzien is voor de gangbare landbouw.

Opslag in niet-permanente mestzakken

Bij de opslag van vloeibare meststoffen op landbouwgrond in niet-permanente mestzakken bedraagt de afstand tot een oppervlaktewaterlichaam ten minste 10 meter.

Aangepaste aanwendingstechnieken om stikstofverliezen te beperken

Om de stikstofverliezen bij de aanwending van kunstmest verder te reduceren, voert het ontwerp MAP 7 voorschriften in voor de aanwending van kunstmest. Vaste kunstmest wordt verplicht uitgereden met een kantenstrooier of een equivalente techniek voor de buitenste werkgang op een perceel. Voor vloeibare kunstmest moet er minstens gewerkt worden met driftreducerende technieken.

Biologische pluimveemest op gras en graan kan worden toegepast mits op graan de mest wordt ingewerkt in de bodem met een wiedege.

Daarnaast zal de verstrenging van de voorschriften voor de emissiearme aanwending van meststoffen zoals voorzien in het luchtbeleidsplan en in uitvoering gebracht via het Stikstofdecreet, ook een bijdrage hebben aan de realisatie van de doelen van het ontwerp MAP 7.

Bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten

De landbouworganisaties en afnemers uit de aardappel- en groentesector werken een charter uit in samenspraak met de natuur- en milieuorganisaties en mogelijk andere partijen. Het charter bevat afspraken om concrete stappen te zetten richting duurzamere bemestingspraktijken, goede landbouwpraktijken en teeltsystemen, met een werkagenda en rapportage op regelmatige tijdstippen.

Glastuinbouw en teelten op groeimedium

Nadat al maatregelen voorzien waren voor teelten op groeimedium op percelen die permanent overkapt zijn (sinds MAP 4) en voor teelten op groeimedium in open lucht (MAP 6), zal het ontwerp MAP 7 ook maatregelen invoeren voor teelten op groeimedium op percelen die niet permanent overkapt zijn. Tuinbouwers met teelten op groeimedium onder niet-permanente overkapping, dienen eveneens te beschikken over een opslagcapaciteit voor spuistroom van minstens 6 maanden of een alternatief. Het bestaande alternatief waarbij drainwater rechtstreeks kan insijpelen in de bodem wordt versterkt door verplicht onderzaaien van gras.

Bij de teelt op groeimedium in open lucht, zoals trays of containers, was een verplicht firstflushsysteem ingevoerd met MAP 6. Met het ontwerp MAP 7 wordt voorzien dat tuinbouwers een ander systeem of techniek mogen toepassen waarmee minstens een even goed resultaat bereikt wordt dan met een firstflushsysteem.

Omdat onder permanente overkapping vaak meerdere rondes groenten na elkaar worden geteeld, volstaan de algemene maximale bemestingsnormen niet om aan de plantbehoeften te voldoen. Met

het ontwerp MAP 7 wordt een evenwichtsbemesting ingesteld voor percelen die permanent overkapt zijn. Voor fosfor zijn maximale normen vastgelegd op basis van de fosforafvoer door de gewassen en rekening houdend met fosfaatgehalte in de bodem. Voor stikstof moeten telers per kwartaal en per teelt een bodemstaalname met bemestingsadvies laten uitvoeren ter verantwoording van het (hogere) stikstofgebruik.

Teelten in containers die op/in de grond staan en waarbij de plant ook in de bodem gaat wortelen, blijven onderworpen aan vollegrondsbemestingsnormen maar evenzeer aan de selectie voor de bepaling van het nitraatresidu.

Bijkomende maatregelen voor de mestverwerking

In het ontwerp MAP 7 zal de opvolging van de massa- en nutriëntenstromen naar en van mestverwerkingsinstallaties verder versterkt worden. Dit omvat onder meer de invoer van een kwaliteitsborgingssysteem voor het productieproces voor de mestbewerkings- en mestverwerkingsinstallaties tegen uiterlijk 31 december 2025, de AGR-GPS opvolging van alle transporten van vloeibare dierlijke mest, en een betere opvolging van de mestsamenstelling via innovatieve technieken, van de input- en outputstromen uit vergistingsinstallaties en van de emissies uit mestverwerking. De basismestverwerkingsplicht zal geëvalueerd en aangepast worden. Voor biologische landbouwbedrijven en bedrijven met grondgebondenheid op bedrijfsniveau valt de basismestverwerkingsplicht weg. Voor de andere bedrijven wordt dit herbekeken in het opvolgingsorgaan. In het opvolgingsorgaan wordt de basismestverwerkingsplicht en de maximale mestgebruiksruimte en de link tussen beide opgevolgd. Gelet op de verwachte afname van de mestproductie, in uitvoering van het Stikstofdecreet, wordt geen uitbreiding van de mestverwerkingscapaciteit verwacht.

In april 2024 lanceerde de EC een voorstel tot wijziging van de Nitraatrichtlijn om het gebruik van RENURE producten uit mestverwerking (REcovered Nitrogen from maNURE) onder bepaalde voorwaarden toe te laten boven de norm van 170 kg N/ha uit dierlijke mest (zie ook 3.2.1). Als dit Europees initiatief erdoor komt, zal de Vlaamse uitwerking ervan meegenomen worden in MAP 7.

2.4.2 Gebiedsgerichte maatregelen in gebieden met slechte waterkwaliteit

MAP 6 voerde een nieuwe gebiedstype-indeling in, bestaande uit vier gebiedstypes waar verschillende gebiedsgerichte maatregelen worden ingezet. De gebiedstype-indeling werd tweejaarlijks herzien op basis van de recentste nitraatmetingen in het oppervlakte- en grondwater in landbouwgebied. Deze aanpak blijft behouden in het ontwerp MAP 7. Bij de start van MAP 7 zal de gebiedstype-indeling herzien worden o.b.v. de meest recente waterkwaliteitsgegevens. Deze gebiedstype-indeling zal gelden in 2025 en 2026. Zoals bij MAP 6 is een tweejaarlijkse herziening van de gebiedstype-indeling voorzien.

In gebiedstype 0, waar de waterkwaliteitsdoelstellingen nu reeds gerealiseerd zijn, worden de bepalingen van MAP 6 verdergezet en versterkt met de bijkomende generieke maatregelen uit het ontwerp MAP 7.

Als standaardmaatregel in gebiedstype 1, 2 en 3, geldt een lagere maximale bemestingsnorm voor werkzame stikstof. Nitraatgevoelige teelten krijgen grotere bemestingsreducties dan niet-nitraatgevoelige teelten (5 procentpunt). De reducties variëren van 0 tot 30% (t.o.v. de maximale bemestingsnormen uit MAP 6 in gebiedstype 0) naargelang de teelt en het gebiedstype.

Landbouwers kunnen de bemestingsreductie geheel of gedeeltelijk “terugverdienen” door het uitvoeren van één of meerdere goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken die een positief effect hebben op de waterkwaliteit. Een eerste lijst van de bodem-, teelt- en bemestingspraktijken die in aanmerking komen, zal uitgewerkt worden in de loop van 2024 en zal beschikbaar zijn tegen 1 januari 2025.

Naast de bemestingsreductie of de goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken in gebiedstype 1, 2 of 3, blijven twee gebiedsgerichte maatregelen uit MAP 6 behouden en ingezet in gebiedstype 1, 2 en 3, nl. de basismaatregel om een vanggewas in te zaaien na de oogst van de hoofdteelt en het verplicht vervoer door een erkend mestvoerder met AGR-GPS van vloeibare dierlijke mest vanaf 1 augustus. De gebiedsgerichte vanggewasregeling in gebiedstype 2 en 3 uit MAP 6 wordt geschrapt. Via de conditionaliteit in het GLB worden verplichtingen aan de landbouwers opgelegd indien ze willen gebruik maken van de GLB-middelen. Zo is er o.m. de plicht omtrent minimale bodembedekking (bodem maximaal bedekt houden) waarbij de landbouwer op minstens 80% van het totale bouwlandareaal van het bedrijf één van de volgende maatregelen moet toepassen: inzaaien groenbedekker, behoud van stoppel of opslag, behoud van gewasresten na de oogst. Gebruikers van percelen die niet onderhevig zijn aan de conditionaliteiten van het GLB, worden in dit ontwerp MAP 7 aanvullend gevat met dezelfde verplichtingen inzake bodembedekking. Bijkomende vanggewassen komen ook in aanmerking om de reductie van de maximale bemestingsnormen terug te verdienen en worden op deze manier gestimuleerd.

Tot slot kunnen bedrijven vrijgesteld worden van bepaalde gebiedsgerichte maatregelen (de bemestingsreductie of de goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken, en het verplicht vervoer door een erkend mestvoerder met AGR-GPS van vloeibare dierlijke mest vanaf 1 augustus), na een positieve bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu, op basis van alle teelten binnen het bedrijf, zoals dit reeds bestond in MAP 6.

2.4.3 **Beleid in specifieke gebieden en rond kwetsbare elementen die extra bescherming vragen**

Het bestaand instrumentarium rond oeverzones (Ruimtelijk afwegingskader oeverzones) wordt benut om maatregelen rond verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteitsaspecten, te ontplooiën.

Op percelen grenzend aan ecologisch kwetsbare en zeer kwetsbare waterlopen wordt de impact van de 3 of 5 m brede bufferstrook bestudeerd.

Er worden lokale gebiedscoalities opgericht in aandachtsgebieden (zoals waterwingebieden of gebieden met de grootste doelafstand).

Er wordt wetenschappelijk onderzoek verricht naar gebieden waarbij chemische verwerking een risico vormt voor de waterkwaliteit.

Daarnaast zal de invoer van een algemene nulbemesting in alle groene bestemmingen in Speciale Beschermingszones in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) vanaf 2028 (met uitzondering voor huiskavels), in uitvoering van het Stikstofdecreet, een bijdrage hebben aan de realisatie van de doelen van MAP 7. Nulbemesting betekent dat er maximaal 2 GVE/ha kunnen grazen en geen enkele andere vorm van bemesting mogelijk is.

2.4.4 **Maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit**

Het ontwerp MAP 7 zet in op een verhoging van het organisch koolstofgehalte door het stimuleren van stalmest en (boerderij)compost. Zo wordt het administratief kader voor het gebruik van boerderijcompost verder uitgewerkt en wordt de werkingscoëfficiënt voor boerderijcompost gelijkgesteld (verlaagd) naar deze van gecertificeerde GFT- en groencompost. Het gebruik van stalmest en boerderijcompost wordt verder gestimuleerd door een dubbele dosis op een perceel toe te staan mits het evenwicht van de mestbalans binnen het bedrijf gerespecteerd blijft. De dubbele dosis geldt op de stikstofnorm van dierlijke mest, niet de op totale norm voor werkzame stikstof. Daarnaast blijven de andere elementen voor een positieve discriminatie van gecertificeerde GFT- en groencompost en stalmest uit MAP 6 gelden. Met het ontwerp MAP 7 wordt ook voor boerderijcompost 50% van de hoeveelheid fosfaat in rekening gebracht op alle landbouwgrond conform de bestaande bepaling voor gecertificeerde GFT- en groencompost.

Er wordt extra onderzoek opgestart over de mate van nitraatdynamiek van percelen met een hoger organisch koolstofgehalte en er wordt een werkwijze uitgewerkt om beter rekening te houden met het organische koolstofgehalte versus het nitraatresidu in de bodem.

Verder wordt duurzaam bodembeheer ondersteund door het bodempaspoort. Dit is een digitaal dataplatform waarop landbouwers eenvoudig alle bodemgerelateerde informatie m.b.t. hun landbouwpercelen kunnen terugvinden.

Tot slot wordt het erosiebeleid momenteel verder uitgewerkt, rekening houdend met de resultaten van de evaluatie van het erosiebeleid. Er zal ingezet worden op zowel brongerichte als op remediërende maatregelen (zoals bufferstroken) op erosiegevoelige percelen. Er wordt gestreefd om dit zo snel mogelijk klaar te hebben en uiterlijk tegen de inwerkingtreding van MAP 7, aangezien dit ook een positief effect heeft op de waterkwaliteit.

2.4.5 Implementatie versterken door monitoring, handhaving en begeleiding

Door het versterken en verder uitbouwen van bepaalde instrumenten en door de knelpunten in de implementatie en handhaving van de bestaande maatregelen aan te pakken, kan een grotere effectiviteit bereikt worden van de bestaande maatregelen. De monitoring, begeleiding en handhaving uit MAP 6 blijft ook voor dit plan van kracht. Binnen het opvolgingsorgaan wordt de discussie opgestart rond het verbeteren van de kwaliteit van de meetnetten en zullen evaluatierapporten in kader van de handhaving en begeleiding opgevolgd worden.

De begeleiding van landbouwers naar kennisoverdracht, kennisuitwisseling, sensibilisering, advisering en de begeleiding *stricto sensu* wordt geoptimaliseerd. Begeleiding in het ontwerp MAP 7 is verplicht ten gevolge van te hoge nitraatresidu's, maar andere begeleiding is vrijwillig. De begeleiding is een brede opdracht en verantwoordelijkheid die zal opgenomen worden door de betrokken partijen: de actoren in de sector en in de keten, de onderzoeksinstellingen, de bedrijfsadviseurs, alsook de overheid.

In het ontwerp MAP 7 wordt de handhaving gericht op zowel de nalevingsbevordering (vrijwillige naleving van de wetgeving stimuleren) als op het reageren op niet-naleving, inclusief het opleggen van sancties. De controleprocessen van de Mestbank omvatten administratieve controles, risicogebaseerde bedrijfsdoorlichtingen, gerichte terreincontroles en nitraatresiducontroles. Het ontwerp MAP 7 voorziet een aantal aanpassingen aan het nitraatresidu instrument. Zo wordt het staalnameprotocol aangepast zodat de foutmarge sterk verlaagd wordt en wordt de staalnameperiode met 14 dagen opgeschoven omwille van de wijzigende klimaatomstandigheden (15 oktober-30 november). Om het instrument efficiënter te maken zullen er enkel nog bedrijfsevaluaties uitgevoerd worden. Wanneer uit deze bedrijfsevaluatie blijkt dat het nitraatresidu te hoog is, worden maatregelen genomen. De maatregelen variëren van het bijhouden van teeltfiches en een bemestingsplan, over verplichte begeleiding op kosten van de landbouwer, tot het terugvallen op de strengste bemestingsnormen en een financiële sanctie, naargelang de hoogte en frequentie van overschrijding. Specifieke accenten inzake handhaving in het ontwerp MAP 7 zijn de effectieve digitale kunstmestregistratie, de handhaving van de goede teelt-, bemestings- en bodempraktijken in het gebiedsgericht beleid, de handhaving van de bufferstrook langs waterlopen, de versterkte handhaving van erosie maatregelen, het versterkt gebruik van AGR-GPS bij mesttransporten en de versterkte handhaving van de mestverwerking.

Daarnaast is aandacht voor administratieve vereenvoudiging en digitalisering.

Ten slotte zijn er een aantal verscherpte administratieve maatregelen en handelingen. Dit omvat onder meer de voorwaarde dat de gebruiker van de hoofdteelt (eigenaar of pachter) verantwoordelijk is voor de bemesting voor het volledige kalenderjaar en niet de gebruiker van 1 januari (eigenaar of verpachter).

2.4.6 Tussentijdse evaluatie

Zoals bij MAP 6, zal de gebiedstype-indeling tweemaal per jaar geëvalueerd worden. Er wordt ook jaarlijks nagegaan of de resultaten van de waterkwaliteit in overeenstemming zijn met de doelstellingen van het ontwerp MAP 7 voor de periode 2025 tot en met 2027.

2.5 Alternatieven

In het ontwerp plan-MER zal, naast de milieu-impact, ook nagegaan worden in welke mate het beoogde basispakket basismaatregelen (zie 2.4) de vooropgestelde doelstellingen realiseert. Onder vorm van één of meerdere alternatieven, zal in het plan-MER daarnaast ook het doelbereik nagegaan worden van een reeks alternatieve of aanvullende maatregelen. Het uiteindelijk weerhouden maatregelenpakket voor MAP 7 zal dusdanig moeten zijn dat de vooropgestelde doelstellingen van het plan (i.c. een daling van de nitraatconcentraties in oppervlakte- en grondwater en een aanhoudende dalende trend voor fosfor in oppervlaktewater) worden bereikt. Door een iteratief proces van effectbeoordeling en aanpassing van het plan zal in het MER gewerkt worden naar een planalternatief dat deze doelstellingen haalt.

Uit de evaluatie van MAP 6 blijkt alvast dat maatregelen nodig zijn om deze doelstellingen te kunnen halen. In dat opzicht is het nulalternatief (niets doen) in casu dan ook niet aan de orde. Wel kan het een rol spelen als referentiesituatie ten opzichte van dewelke de effecten van het ontwerp MAP 7 afgewogen worden.

Mogelijke andere alternatieve maatregelenpakketten dan het basispakket uit 2.4 kunnen dus voortkomen uit de beoordeling van het bereiken van de doelstellingen en de effectbeoordeling zelf. Uit de eerste resultaten van de doorrekeningen van de maatregelen uit het basispakket van het ontwerp MAP 7 bleek reeds dat de door het plan vooropgestelde doelstellingen voor oppervlakte- en grondwaterkwaliteit niet bereikt werden. In het MER zullen alvast volgende aangepaste/bijkomende maatregelen onderzocht worden, niet-limitatief:

- Verdere bemestingsreducties, o.a. door bijkomende daling van de werkzame stikstof voor bepaalde teelten, bredere bemestingsvrije stroken, bredere toepassing van de nulbemesting of bemestingsverbod in gevoelige gebieden.
- Verwijdering van stikstof en fosfor via end-of-pipe maatregelen in de waterlopen.
 - Natuurlijke systemen:
 - (Constructed) wetlands (CW)
 - Integrated Bufferzones (IBZ) in hellend gebied
 - Technische systemen
 - Biofilter (b.v. houtsnippers)
 - Moving Bed Biofilm Reactor
 - Filterbox voor adsorptie van fosfor op einde drain (iron coated sand of Diapure)
 - Filteren cfr. WPC Blankaart (adsorptie op granulaat van Aluminium-slib uit drinkwaterbehandelingsproces)
- Bijkomende afname van de veestapel: b.v. 50 % reductie van de Nutriëntemissierechten (NER) i.p.v. 25 % reductie bij een aantal type overnames van de NER.

- Op peil houden van de mestverwerkingshoeveelheid bij een krimpemde varkensstapel: mestverwerkingsplicht van varkensmest verhogen, zodat er sowieso een verminderd gebruik van deze mest op het veld is.
- Bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten: enkel nitraatgevoelige teelten verbouwen mits een goed nitraatresidu, eventueel uitgebreid naar alle teelten (nitraatresidu mag niet boven bepaalde drempelwaarde uitkomen).
- Verhogen werkingscoëfficiënten van dierlijke mest met 10%
- Geen vloeibare mest uitrijden na 31/7 op akkerland
- Inzetten op landbouwsystemen zoals biologische landbouw

Daarnaast kunnen uit de effectenbeoordeling en het toetsen van de doelstellingen nog andere maatregelen voortkomen teneinde de doelstellingen van het plan te halen. Deze zullen desgevallend ook onderzocht worden in het plan-MER.

In uitvoering van het landbouwakkoord van 15 februari 2024, is de Vlaamse Regering bereid om in functie van weersomstandigheden met de in mestregelgeving voorziene data te schuiven tot maximaal 14 dagen (naar voren of naar achteren), op advies van ILVO, B3W en de Mestbank. Concreet betekent dit dat de startdatum van de uitrijregeling in het voorjaar met 14 dagen zou kunnen vervroegd worden en dat deze in het najaar met 14 dagen zou kunnen verlaat worden. Voor de inzaai van de vanggewassen betekent dit eveneens de mogelijkheid om 14 dagen later in te zaaien en de aanhoudplicht van de ingezaaide gewassen 14 dagen te vervroegen. Het effect van deze maatregel zal mee onderzocht worden in het plan-MER.

3 Juridische, administratieve en beleidsmatige situering

3.1 Overzicht juridische en beleidsmatige context

In onderstaande tabel worden zowel de juridische als de beleidsmatige randvoorwaarden opgesomd die van belang zijn bij de opmaak van een milieubeoordeling. Het grootste deel van deze regelgeving heeft betrekking op concrete projecten of gebieden. In onderhavige studie wordt echter een globaal beleidsprogramma geëvalueerd, waarin geen acties voorkomen die in dit stadium reeds concreet lokaliseerbaar zijn. De milieubeoordeling zal daarom vnl. neerkomen op het aangeven van een “checklist” van relevante wetgeving waar per actie (mogelijks) aandacht aan zal moeten besteed worden. De belangrijkste wetgeving die relevant kan zijn t.a.v. het Mestactieprogramma wordt in onderstaande tabel in het vet weergegeven.

Tabel 1: Tabel met juridische en beleidsmatige randvoorwaarden

Randvoorwaarde		Relevantie
Juridische randvoorwaarden		
Milieuhygiëne		
OV-decreet en OV-besluit	OV-besluit is een uitvoeringsbesluit van het omgevingsvergunningsdecreet. Hierin worden de procedures voor de meldingen en omgevingsvergunningsaanvragen vastgelegd.	Generieke randvoorwaarde
VLAREM II	Hierin worden de algemene en sectorale voorwaarden beschreven waaraan vergunningsplichtige activiteiten moeten voldoen. Daarnaast bevat dit besluit ook de milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater, grondwater, lucht, geluid, bodem.	Generieke randvoorwaarde
VLAREMA en Materialendecreet	Het uitvoeringsbesluit van het materialendecreet is gekend als het VLAREMA (Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalcringlopen en afvalstoffen). Het heeft als doelstelling de gezondheid van de mens en het milieu te beschermen tegen de schadelijke invloed van afvalstoffen en de verspilling van grondstoffen en energie tegen te gaan.	Relevant voor mestverwerking – algemeen voor alle disciplines
VLAREBO en Bodemsaneringsdecreet	Het decreet voorziet o.a. in een regeling voor de identificatie en een register van verontreinigde gronden, een regeling voor nieuwe en historische bodemverontreiniging en een regeling voor de overdracht van gronden. Het VLAREBO (Vlaams Reglement betreffende de bodemsanering) is het uitvoeringsbesluit van het bodemsaneringsdecreet.	Generieke randvoorwaarde

IPPC Richtlijn – IED Richtlijn
(2010/75/EU)

De Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) Richtlijn creëert een kader voor vergunningen en vergunningsvoorwaarden voor grote industriële installaties. Ze heeft als doel de emissies en verontreinigingen van deze installaties te beperken. Een belangrijk principe hierbij is dat de beste beschikbare technieken (BBT) moeten toegepast worden. Deze zijn beschreven voor verschillende sectoren en activiteiten in BREF's, een Europees referentiedocument dat BBT-technieken definieert. In Vlaanderen wordt uitvoering gegeven aan de IPPC-richtlijn via VLAREM.

IPPC Richtlijn – IED
Richtlijn
(2010/75/EU)

Water

Kaderrichtlijn Water (KRLW)	<p>De Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is van kracht sinds 22/12/2002. Ze vormt het raamwerk voor het integraal waterbeleid van de Europese Unie en haar lidstaten.</p> <p>De Kaderrichtlijn Water vormt het kader voor het beleid inzake waterkwaliteit en waterkwantiteit, dit voor alle sectoren en waaronder dus ook de landbouw. Voor de landbouw is hierbij een link met de Nitraatrichtlijn.</p> <p>Het doel van Kaderrichtlijn Water is het bereiken van een goede toestand van het oppervlakte- en grondwater tegen 2015, dit zowel kwantitatief als kwalitatief. Hierbij is termijnverlenging mogelijk tot 2021 en 2027. Tevens dient achteruitgang te worden voorkomen.</p> <p>In Vlaanderen gebeurde de omzetting van deze richtlijn via het Decreet Integraal Waterbeleid.</p> <p><i>De maatregelen die worden genomen ter uitvoering van de Nitraatrichtlijn in combinatie met de andere maatregelen die worden genomen in de stroomgebiedbeheerplannen in uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, zullen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen van beide richtlijnen.</i></p>	Relevant voor discipline water
Stroomgebiedbeheerplannen (2022-2027)	<p>Het stroomgebiedbeheerplan bepaalt de hoofdlijnen van het integraal waterbeleid voor het desbetreffende stroomgebieddistrict, met inbegrip van de voorgenomen maatregelen, middelen en termijnen. Onderdelen van het plan kunnen bindend zijn voor entiteiten die belast zijn met taken van openbaar nut. Op Vlaams gebied situeren zich de stroomgebieden Schelde en Maas.</p> <p>Op 1 juli 2022 keurde de Vlaamse Regering de nieuwe SGBP goed. Het SGBP bevat per waterlichaam doelstellingen en een maatregelenprogramma.</p>	Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

Grondwaterrichtlijn	<p>Het doel van de Grondwaterrichtlijn (2006/118/EG) is het vaststellen van specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreinigingen. Onderdelen hiervan zijn: vaststellen van criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater en vaststellen van criteria voor significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan. Voor nitraat is de kwaliteitsnorm vastgesteld op 50 mg/l.</p>	Relevant voor discipline (grond)water
<p>Decreet Integraal Waterbeleid (gewijzigd door het Besluit van de Vlaamse Regering houdende een coördinatie van de waterregelgeving en tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009 en het decreet van 24 februari 2017 betreffende onteigening voor het algemeen nut van 15 juni 2018)</p>	<p>In uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water werd het Decreet Integraal Waterbeleid aangenomen door het Vlaams Parlement. De Vlaamse overheid streeft naar duurzame ontwikkeling van de watersystemen in Vlaanderen.</p> <p>Een van de elementen uit het decreet is de 'watertoets'. De watertoets houdt in dat bij de beslissing over een vergunning, plan of programma, rekening gehouden wordt met de mogelijke nadelige gevolgen ervan voor het watersysteem en voor de functies die het watersysteem vervult.</p> <p>Vanaf 1 januari 2023 is de vernieuwde watertoets en informatieplicht rond overstromingsgevoeligheid van kracht. De bevoegde minister keurde een nieuwe omzendbrief goed met richtlijnen voor de toepassing van een klimaatbestendige watertoets en de vrijwaring van het waterbergend vermogen in signaalgebieden (OMG/2022/01). Deze omzendbrief vervangt de omzendbrief LNE/2015/2 over de toepassing van de watertoets in signaalgebieden en effectief overstromingsgevoelige gebieden.</p>	Relevant voor discipline water
<p>Besluit inzake hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater</p>	<p>Het algemeen uitgangsprincipe hierbij is dat regenwater in eerste instantie zoveel mogelijk gebruikt wordt. In tweede instantie moet het resterende gedeelte van het hemelwater worden geïnfiltererd of gebufferd, zodat in laatste instantie slechts een beperkte hoeveelheid water met een vertraging wordt afgevoerd. De plaatsing van de overloop van de hemelwaterput en de infiltratievoorziening dient aan dit principe te beantwoorden.</p> <p>Vanaf 29 september 2016 moet elk op te richten gebouw, constructie of aan te leggen verharding groter dan 40 m² aan de normen van de verordening voldoen, ook als deze vrijgesteld is van stedenbouwkundige vergunningsplicht. De plaatsing van een infiltratievoorziening is dan verplicht als het goed (perceel) groter is dan 250 m². Op 10 februari 2023 keurde de Vlaamse Regering de nieuwe verordening goed, die de regelgeving van 2013 vervangt. De nieuwe verordening treedt in werking op 2 oktober 2023 en is van toepassing op vergunningsaanvragen en</p>	Niet relevant – projectniveau

	<p>meldingen die worden ingediend vanaf die datum. De verplichtingen zijn eveneens van toepassing op het openbaar domein en dit voor vergunningen ingediend vanaf 7 januari 2025. In de nieuwe verordening valt o.m. de drempel om aan de verordening te voldoen (40 m² verharding) weg en wordt de drempel om infiltratie te voorzien lager (80 m² i.p.v. 250 m²).</p>	
Grondwaterdecreet en uitvoeringsbesluiten	<p>Het grondwaterdecreet voorziet in de afbakening van waterwingebieden en beschermingszones. De grondwatervergunning is geïntegreerd in de omgevingsvergunning.</p>	Relevant voor discipline (grond)water
Besluit betreffende indeling en kwaliteitsdoelstellingen waterlopen	<p>De wet op bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging legt de basis voor o.a. milieukwaliteitsnormen. Een besluit van de Vlaamse Regering duidt de verschillende bestemmingen van de oppervlaktewateren aan (drinkwater, zwemwater, viswater, schelpdierwater). De milieukwaliteitsnormen voor de verschillende bestemmingen zijn opgenomen in Vlare II. Voor het bepalen van de milieukwaliteitsnormen van de oppervlaktewaterlichamen en grondwater, worden de waterlopen ingedeeld in de verschillende types waterlopen overeenkomstig aan de stroomgebiedbeheerplannen.</p>	Relevant voor discipline (oppervlakte)-water
Wet betreffende onbevaarbare waterlopen	<p>Onbevaarbare waterlopen worden ingedeeld in 3 categorieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> -categorie 1 (bevoegdheid VMM) -categorie 2 (bevoegdheid provincie of bestuur polder/watering indien behorende tot hun ambtsgebied) -categorie 3 (bevoegdheid gemeente of bestuur polder/watering indien behorende tot hun ambtsgebied) <p>De niet geklasseerde waterlopen vallen onder de bevoegdheid van de eigenaars van de percelen.</p> <p>Voor de publieke grachten hebben de gemeenten, polders en wateringen, onder meer de volgende verplichting om de begroeiingen te onderhouden volgens de code van goede natuurpraktijk voor het beheer van waterlopen en de publieke grachten in stand te houden in functie van de doelstellingen van het integraal waterbeleid.</p>	Relevant voor discipline bodem en (oppervlakte)-water
Besluit betreffende bevaarbare waterlopen	<p>Bevaarbare waterlopen vallen onder de bevoegdheid van het Vlaams Gewest.</p>	Niet relevant voor plan

Wet betreffende wateringën; Wet betreffende de polders	Openbare besturen die in hun ambtsgebied instaan voor de waterbeheersing. Ze zijn o.a. verantwoordelijk voor de onderhouds- en aanpassingswerken voor de waterlopen van 2 ^e en 3 ^e categorie (en ingeschreven niet-geklasseerde waterlopen) binnen hun ambtsgebied.	Niet relevant voor plan
Erosiebesluit	<p>Op 8 mei 2009 keurde de Vlaamse Regering een nieuw besluit betreffende de erosiebestrijding goed. Op 26 februari 2010 keurde de Vlaamse Regering ook een wijziging van het Erosiebesluit goed, die de administratieve procedure voor het aanvragen van een subsidie vereenvoudigt en verkort.</p> <p>Het besluit omvat de goedkeuring voor subsidies voor het opstellen van gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen. Bovendien ontvangt de gemeente subsidie voor het aanstellen van een externe erosiecoördinator.</p> <p>Daarnaast verleent het erosiebesluit subsidies voor het uitvoeren van kleinschalige erosiebestrijdingswerken. Als voorwaarde geldt dat de aangelegde maatregelen minstens 20 jaar in stand worden gehouden.</p> <p>Teelttechnische maatregelen, zoals de toepassing van niet-kerende bodembewerking of directe inzaai, het inzaaien van groenbedekkers of een aangepaste teelten vallen niet onder het Erosie-besluit, gezien het geen gemeentelijke werken betreft.</p> <p>Maatregelen op waterlopen (bvb. wachtbekkens of slibvangen) kunnen niet gesubsidieerd worden via het Erosiebesluit. Erosiebestrijdingsmaatregelen hebben als doel het sediment op te vangen vooraleer het in de waterloop terechtkomt.</p>	Relevant voor de disciplines bodem en oppervlaktewater

Lucht

Europese kaderrichtlijn luchtkwaliteit (2008/50/EG)	Deze Europese Kaderichtlijn Lucht vormt samen met een aantal dochterrichtlijnen de basis voor het luchtbeleid in Europa (luchtkwaliteit, beoordelingscriteria, ...). In de kaderrichtlijn worden o.a. de verontreinigende stoffen omschreven waarvoor in de 'dochterrichtlijnen' grenswaarden of richtwaarden moeten worden vastgelegd.	Relevant voor discipline lucht
NEC-richtlijn (2016/2284/EU)	Deze Europese richtlijn legt nationale emissieplafonds op voor SO ₂ , NO _x , VOS, PM _{2,5} en ammoniak. Doel is de verzuring, eutrofiëring en ozonverontreiniging aan te pakken. In het meest recente NAPCP (Nationale Air Pollution Control Programme) zijn de nationale emissiereductiedoelstellingen uit de richtlijn verdeeld over de 3 gewesten en zijn de emissieplafonds voor Vlaanderen opgenomen.	Relevant voor disciplines lucht en biodiversiteit

Luchtbeleidsplan 2030

Op 25 oktober 2019 heeft de Vlaamse Regering het Luchtbeleidsplan 2030 goedgekeurd. Het plan zorgt voor een geïntegreerde aanpak van luchtverontreiniging, door de beleidsaanpak voor het naleven van zowel de Europese emissieplafonds als de Europese luchtkwaliteitsnormen te integreren in één plan, waardoor zowel grensoverschrijdende, regionale als lokale luchtkwaliteitsproblemen worden aangepakt. Het plan is opgesteld in uitvoering van artikel 23 van de Europese richtlijn 2008/50/EG (Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit) en in uitvoering van de Europese richtlijn 2016/2284 (herziening NEC-richtlijn).

Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

Klimaat

Kyoto-protocol

In 1997 werd een protocol ondertekend, waarbij de geïndustrialiseerde industrielanden er zich toe verbinden om hun globale uitstoot aan broeikasgassen te verminderen.

Relevant voor discipline klimaat

Tijdens de tweede verbintenisperiode (2013-2020) verbindt de EU (de lidstaten en IJsland) zich ertoe samen hun totale broeikasgasemissies met 20 % te verminderen t.o.v. het niveau van 1990 of van een ander referentiejaar dat zij zelf gekozen hebben.

Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021 - 2030

De Vlaamse Regering heeft op 12 mei 2023 haar goedkeuring gehecht aan het ontwerp van het geactualiseerde Vlaams Energie-en Klimaatplan (VEKP)2021-2030. Dit is een update van het initiële VEKP uit 2019. Met dit plan worden de inspanningen in de sectoren: transport, gebouwen, landbouw, (lichte) industrie en afval (de zogenaamde ESR-sectoren), aangescherpt.

Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

Met dit (VEKP) engageert Vlaanderen zich voor onder andere de volgende doelstellingen

- Broeikasgasreductie in de ESR-sectoren: - 40% BKG-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2005;
- LULUCF-sector: Vlaanderen stelt zich als doelstelling om in een Belgische context te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Verordening, dus aan de no-debit rule voor de periode 2021-2025, en een bijdrage te leveren aan de 320 kt CO2-eq bijkomende opslag tegen 2030
- Een berekende gecumuleerde energiebesparing (art. 7 van de energie-efficiëntierichtlijn): 91,845 TWh in de periode 2021-2030
- De vooropgestelde productie uit hernieuwbare energiebronnen in het Vlaams Gewest wordt verhoogd van 28.512 naar 31.974 GWh in 2030

België moet als lidstaat nog een definitief geactualiseerd NEKP 2021-2030 indienen. Omdat het Vlaamse plan onderdeel uitmaakt van het NEKP, moet ook het VEKP definitief geactualiseerd worden. De volgende Vlaamse Regering (vanaf 2024) zal het geactualiseerde VEKP plan definitief goedkeuren.

Daarnaast zet Vlaanderen ook in op adaptatie via het Vlaams Klimaatadaptatieplan 2021-2030. Dit plan heeft tot doel een beeld te krijgen van hoe kwetsbaar Vlaanderen is voor de klimaatverandering, de weerbaarheid van Vlaanderen tegen de gevolgen van klimaatverandering te verhogen en ons zo goed mogelijk aan te passen aan de te verwachten effecten.

'Fit for 55' -pakket

De Europese Commissie lanceerde 14 juli 2021 dit pakket om invulling te geven aan de nieuwe 2030-doelstellingen inzake uitstoot van broeikasgassen. Dit bevat onder andere volgende beslissingen:

Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

- Via de Effort Sharing Verordening worden de nationale klimaatdoelstellingen voor ESR-sectoren verdeeld en voor ons land aangescherpt tot 47% tegen 2030 ten opzichte van 2005. Vlaanderen stelt zich als de doelstelling om tegen 2030 zijn broeikasgasemissies in de ESR-sectoren te reduceren met 40% ten opzichte van een herrekend 2005 cijfer. Over de verdeling binnen België is echter nog geen akkoord bereikt zodat de -40% doelstelling voor Vlaanderen mogelijk nog moet aangepast worden.
- De LULUCF-verordening legt een verhoogde doelstelling op voor de LULUCF sector. Zo zal België tegen 2030, 320 kton CO₂-eq bijkomende opslag moeten realiseren tegenover de gemiddelde opslag in 2016-2018. Ook over de verdeling hiervan binnen België is nog geen akkoord bereikt.

Vlaamse klimaatstrategie 2050

De Vlaamse klimaatstrategie 2050 werd op 20 december goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Ze werd geïntegreerd in de Belgische klimaatstrategie 2050.

Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

Daarbij streven we ernaar om de broeikasgasemissies van de sectoren die niet gedekt zijn door het EU ETS (zogenaamde niet-ETS sectoren) te reduceren met 85% tegen 2050 (ten opzichte van 2005), met de ambitie om te evolueren naar volledige klimaatneutraliteit.

In de landbouwsector worden de energetische emissies gereduceerd met 75% t.o.v. de 2030 WAM-projecties in het VEKP. De niet-energetische emissies worden gereduceerd met 40% t.o.v. 2005.

Ruimtelijke ordening

Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening	Deze codex, die in werking trad op 1/9/2009, vormt de basis van de reglementering m.b.t. ruimtelijke ordening en legt o.a. een lijst van handelingen waarvoor een stedenbouwkundige vergunning verplicht is (titel IV, hoofdstuk II).	Generieke randvoorwaarde
Plannen m.b.t. bodembestemming	De bodembestemming wordt vastgelegd via de gewestplannen en/of via de algemene plannen van aanleg (APA's) of bijzondere plannen van aanleg (BPA's). Ter uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) worden gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) opgemaakt. Ook op provinciaal en gemeentelijk vlak worden gelijkaardige plannen opgesteld.	Generieke randvoorwaarde
Ruilverkaveling en Landinrichting	Deze instrumenten hebben respectievelijk als doel te komen tot een betere economische uitbating en te komen tot volwaardige ontwikkeling van alle facetten van een gebied.	Generieke randvoorwaarde

Natuur

Natuurdecreet	Dit decreet heeft als doel de bescherming, de ontwikkeling, het beheer en het herstel van het natuurlijk milieu. Het decreet wenst een gebiedsgericht natuurbeleid, zowel inzake het creëren van ruimtelijke netwerken (VEN, IVON) als op het vlak van het creëren van natuurreservaten. In het decreet staan ook een aantal belangrijke principes ingeschreven, zoals standstill, compensatiemaatregelen,... Volgens het Natuurdecreet dient een vergunningsplichtige activiteit die een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone (vb. vogelrichtlijngebied, habitatrictlijngebied) kan veroorzaken, onderworpen worden aan <i>een passende beoordeling</i> (effectinschatting) Naast dit gebiedsgericht beleid worden ook specifieke maatregelen en beschermingsprocedures beschreven ter bescherming van vegetaties of kleine landschapselementen (zie ook verder). De bescherming van beschermd dieren, vogels en planten wordt verder geregeld in diverse Koninklijke Besluiten. Ook werden beheersgebieden voor weidevogels afgebakend (zie ook verder).	Relevant voor discipline biodiversiteit
---------------	---	---

Vogelrichtlijn	<p>De Vogelrichtlijn (2009/147/EG) van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand vormt de hoeksteen van het Europese biodiversiteitsbeleid.</p> <p>De Vogelrichtlijn definieert de richtlijnen voor bescherming van vogelsoorten, met betrekking tot menselijke activiteit. Door de Vogelrichtlijn moeten de Europese lidstaten er onder andere voor zorgen dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de populaties van de in het wild levende vogelsoorten behouden blijven (art. 2) en dat hiervoor een aantal maatregelen worden getroffen (art. 3); • speciale beschermingszones (“Vogelrichtlijngebieden”) worden ingesteld voor de zeldzame en bedreigde in het wild levende vogelsoorten, opgesomd in bijlage 1 bij de Vogelrichtlijn, en voor migrerende soorten die regelmatig in de betrokken lidstaat voorkomen (art. 4); • een aantal verbodsbepalingen worden ingevoerd om in het wild levende vogelsoorten te beschermen (zoals een verbod op de vangst, op het verstoren van de broedperiode, of op het houden van niet bejaagbare soorten) (art. 5); • een aantal beperkingen worden ingevoerd met betrekking tot de verkoop of het houden van in het wild voorkomende vogels (art. 6); • voorwaarden worden opgesteld voor de jacht op of het doden van in het wild levende vogelsoorten (art. 7, 8 en 9); • mits bepaalde voorwaarden, wetenschappelijk onderzoek op in het wild levende vogelsoorten mogelijk wordt gemaakt (art. 10); • de introductie van in het wild levende vogelsoorten aan een aantal voorwaarden wordt gebonden (art. 11). 	<p>Relevant voor discipline biodiversiteit en de passende beoordeling</p>
Habitatrichtlijn	<p>de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna vormt de hoeksteen van het Europees biodiversiteitsbeleid</p> <p>De habitatrichtlijn legt volgende zaken op: • de beschermde habitats en soorten (bijlage I en II) in een “gunstige staat van instandhouding” houden of herstellen;</p> <ul style="list-style-type: none"> • speciale beschermingszones (“habitatrichtlijngebieden”) instellen voor soorten en habitats (bijlagen I en II). Samen met de “vogelrichtlijngebieden” vormen de “habitatrichtlijngebieden” het Natura 2000-netwerk van Europees beschermde gebieden (art. 3); • maatregelen instellen om de soorten en habitats uit de bijlagen I en II die in deze beschermingszones voorkomen in een 	<p>Relevant voor discipline biodiversiteit en passende beoordeling</p>

“gunstige staat van instandhouding” te behouden of te herstellen (art. 6);

- plannen en projecten aan een passende beoordeling onderwerpen om te evalueren of er al dan niet een significant effect is op de integriteit van het Natura 2000-gebied. Plannen en projecten worden toegelaten als er geen alternatieven zijn en er dwingende redenen van openbaar belang zijn. In dit geval moeten er wel compenserende maatregelen worden genomen om de coherentie van het Natura 2000-netwerk te verzekeren (art. 6);
- streven naar een adequaat beheer van wilde fauna en flora met betrekking tot de ruimtelijke ordening (art. 10);
- de beschermde habitats en soorten monitoren (art. 11);
- een aantal verbodsbepalingen instellen voor de bescherming van soorten uit bijlage II en IV (bijvoorbeeld verbod op opzettelijk doden van deze soorten, opzettelijk verstoren tijdens de broedperiode, handelsverboden, ...) of, wanneer noodzakelijk, van soorten uit bijlage V (art. 12 tot 16).

Conventie van Ramsar

Ramsar-conventie is een internationale overeenkomst uit 1971, met als doel het behoud en het oordeelkundig gebruik van alle watergebieden te bewerkstelligen door middel van plaatselijke, regionale en nationale acties en internationale samenwerking, als bijdrage tot het tot stand komen van een duurzame ontwikkeling in de gehele wereld. Met oordeelkundig gebruik wordt de duurzame benutting van het watergebied bedoeld waarbij het natuurlijke karakter en de eigenschappen van het ecosysteem behouden blijven of hersteld worden.

In het Vlaams gewest zijn onder meer de Vlaamse Banken van de Noordzee, de IJzerbroeken te Diksmuide en Lo-Reninge en de Kalmthoutse heide als Ramsargebied aangeduid.

Relevant voor discipline biodiversiteit

Vlaams Natura-2000 programma

De samenstelling van het Vlaams Natura 2000-programma is beschreven in het natuurdecreet, art. 50 ter §3:

In 2050 moet de regionaal gunstige staat van instandhouding van habitats en soorten worden bereikt. Om dit doel te halen gaat men stapsgewijs tewerk.

Het Vlaams Natura 2000-programma beschrijft alle beleidsmatige inspanningen en gebiedsgerichte acties die daartoe in één cyclus geleverd moeten worden.

Het Vlaams Natura 2000-programma bevat ten minste:

- 1° een taakstelling op niveau van het Vlaamse Gewest met inspanningen rond het natuurbehoud, ter realisatie van de

Relevant voor discipline biodiversiteit en passende beoordeling

instandhoudingsdoelstellingen. De taakstelling bevat een bindend gedeelte, namelijk het deel van de inspanningen dat tijdens de programmacyclus moet worden gerealiseerd, en een richtinggevend deel van inspanningen waarvan de realisatie tijdens de programmacyclus wordt nagestreefd en dat geheel of gedeeltelijk in een latere cyclus kan worden gerealiseerd;

2° een opgave van de acties voor de realisatie van de taakstelling;

3° een overzicht van de actoren die een bijdrage leveren tot:

a) de realisatie van de acties;

b) de coördinatie van de uitvoering van het programma;

c) alle overige door de Vlaamse Regering te bepalen aspecten in verband met de uitvoering van het programma;

4° een overzicht van de geraamde uitgaven voor de uitvoering van het programma.

Hiertoe zijn zones met instandhoudingsdoelstellingen en instandhoudingsmaatregelen aangeduid.

Soortenbesluit

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer – het zogenaamde Soortenbesluit dat op 13 augustus in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd werd – is vanaf 1 september 2009 van kracht. Het is een allesomvattend besluit dat de bescherming van zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, ongewervelde dieren, planten, korstmossen en zwammen regelt en de mogelijkheid biedt om soortenbeschermings-programma's vast te stellen. Het voorziet in de gedeeltelijke omzetting van zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrictlijn. Hierbinnen zijn soortenbeheerplannen opgesteld voor specifieke soorten die relevant zijn in een landbouwomgeving vb: akker- en weidevogels (met focus grutto en wulp), grauwe kiekendief, hamster en zomertortel.

Relevant voor discipline biodiversiteit

Weidevogels

In Vlaanderen zijn in uitvoering van een Europese verordening beheersgebieden voor weidevogels vastgelegd. Binnen deze gebieden kunnen door het Vlaams Gewest en een 'beheerder' (vb. een landbouwer) beheersovereenkomsten gesloten worden. In ruil voor een vergoeding voert de beheerder specifieke beheerpakketten uit (vb. perceelsrandbeheer, kleine landschapselementen,...).

Relevant voor discipline biodiversiteit

Duinendecreet	<p>Het 'Duinendecreet' is bedoeld om de druk op de groene ruimte in de kuststreek te beperken. In uitvoeringsbesluiten werden de te beschermen duingebieden afgebakend. Deze besluiten werden bekrachtigd door het Vlaams Parlement.</p>	Niet relevant – projectniveau
Bosdecreet	<p>Het bosdecreet heeft tot doel het behoud, de bescherming, de aanleg en het beheer van de bossen in Vlaanderen te regelen.</p> <p>Het decreet definieert o.a. wat onder bos verstaan wordt en welke functies een bos kan hebben.</p> <p>In het kader van duurzaam bosbeheer dienen natuurbeheerplannen te worden opgesteld. De criteria werden vastgelegd door de Vlaamse Regering.</p> <p>Ontbossing is in principe verboden, behalve in een aantal gevallen die in het decreet worden vermeld (art. 90bis, art. 42 en art. 87). Deze ontbossingen zijn onderworpen aan een stedenbouwkundige vergunning en dienen gecompenseerd te worden.</p>	Relevant voor discipline biodiversiteit
PAS – programmatische aanpak stikstofdeposities	<p>Op 24 januari 2024 werd het decreet over de programmatische aanpak stikstof goedgekeurd door de Vlaamse Regering (BS 22/2/2024). Het stikstofdecreet heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. Het moet tevens een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden. De tijdshorizon van de programmatische aanpak stikstof (PAS) is 2030.</p> <p>De algemene doelstelling van de PAS is om de (gemiddelde) overschrijding van de kritische depositiewaarde voor elk habitatype met (minstens) de helft te verminderen in 2030. Het realiseren van de 2030-doelstelling vergt tegen 2030 een reductie van stikstofoxiden en ammoniak die verder gaat dan wat bereikt kan worden met het in 2019 door de Vlaamse Regering goedgekeurde Luchtbeleidsplan 2030. De PAS bevat daartoe zowel generieke emissiereductie die van toepassing zijn over heel Vlaanderen en een pakket bijkomende maatregelen in vijf maatwerkgebieden.</p>	Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie

Onroerenderfgoeddecreet en uitvoeringsbesluit

Sinds 1 januari 2015 is het huidige Onroerenderfgoeddecreet in werking. Vanaf dan geldt één overkoepelende regelgeving voor monumenten, stads- en dorpsgezichten, landschappen en archeologie.

Het onroerend erfgoeddecreet vervangt drie voorgaande decreten (monumentendecreet van 1976, archeologiedecreet van 1993 en landschapsdecreet van 1996) en een wet uit 1931 op het behoud van monumenten en landschappen.

Met de definitieve goedkeuring van dit decreet onroerend erfgoed door de Vlaamse regering is ook de Conventie van Malta (ook wel het Verdrag van Valletta genoemd) in Vlaamse regelgeving omgezet. Om de Conventie van Malta verder te implementeren in de Vlaamse regelgeving was een volledig nieuw archeologisch traject nodig. Daarin spelen erkende archeologen een cruciale rol. Sinds 1/06/2016 is ook het hoofdstuk Archeologie van het Onroerenderfgoeddecreet in werking getreden.

Het decreet voorziet vier mogelijke beschermingsstatuten:

- beschermd monument (geklasseerd)
- beschermd stads- of dorpsgezicht
- beschermd cultuurhistorisch landschap
- beschermde archeologische site.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit staan een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water
- de toestand van het goed regelmatig controleren
- regulier onderhoud uitoefenen
- onmiddellijk passende consolidatie en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood

Relevant voor discipline landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie – wordt evenwel niet gedetailleerd behandeld, gezien het detailleringsniveau van het plan-MER

Geluid

Richtlijn Omgevingslawaai	<p>Deze Europese Richtlijn bepaalt het kader voor de evaluatie en de beheersing van omgevingslawaai (o.a. door wegverkeer, spoorwegverkeer, luchtverkeer, GPBV-installaties) (> opmaak van geluidsbelastingkaarten en actieplannen)</p> <p>Door het Besl. VI. Reg. Van 22/07/05 werd deze richtlijn omgezet in de Vlarew-wetgeving</p>	Relevant voor discipline geluid en mens
---------------------------	---	---

Mestwetgeving

Nitraatrichtlijn (91/676/EEG)	<p>Het doel van de Nitraatrichtlijn is de waterverontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen verminderen en verdere verontreiniging voorkomen.</p> <p>Naar deze doelstelling wordt gestreefd door de waterkwaliteit te meten, kwetsbare wateren en kwetsbare zones af te bakenen, een actieprogramma en code voor goede landbouwpraktijken op te stellen, te evalueren en bij te sturen. Dit programma heeft een cyclus van 4 jaar.</p> <p>De richtlijn is in Vlaanderen geïmplementeerd via het Mestdecreet.</p> <p><i>De maatregelen die worden genomen ter uitvoering van de Nitraatrichtlijn in combinatie met de maatregelen die worden genomen in de Stroomgebiedbeheerplannen in uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, zullen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen van beide richtlijnen.</i></p>	Relevant voor disciplines bodem en water
Mestdecreet	<p>Het Mestdecreet, meer bepaald het Decreet houdende de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (22/12/2006) is de vertaalslag van het mestactieprogramma.</p> <p>Het Mestdecreet heeft tot doel het leefmilieu te beschermen tegen de verontreiniging als gevolg van de productie en het gebruik van meststoffen. De verdere uitwerking van het Mestdecreet gebeurt via uitvoeringsbesluiten.</p>	Relevant voor disciplines bodem en water

Beleidsmatige context

<p>Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV)</p> <p>Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (in opmaak)</p>	<p>Het Structuurplan Vlaanderen, goedgekeurd op 22 december 1997, geeft de richtlijnen weer voor het toekomstig gebruik van de ruimte in Vlaanderen voor verschillende sectoren. Op provinciaal en gemeentelijk niveau zijn eveneens provinciale en gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen opgesteld.</p> <p>Het RSV zal op afzienbare termijn vervangen worden door het in opmaak zijnde Beleidsplan Ruimte. Het witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 30 november 2016. De Vlaamse Regering wil een ambitieus veranderingstraject op gang trekken om het bestaand ruimtebeslag beter en intensiever te gebruiken en zo de druk op de open ruimte te verminderen. Het doel is het gemiddeld bijkomend ruimtebeslag terug te dringen van 6 hectare per dag vandaag naar 3 hectare per dag in 2025. De inname van nieuwe ruimte moet tegen 2040 volledig gestopt zijn.</p>	<p>Generieke randvoorwaarde</p>
<p>Gewestelijk Milieubeleidsplan 2011-2015 (MINA-plan 4)</p>	<p>Het gewestelijk milieubeleidsplan wordt opgesteld met het oog op de bescherming en het beheer van het milieu. Door een aanpassing van het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid is de verplichting opgeheven om een vijfjaarlijks milieubeleidsplan (MINA-plan) en een jaarlijks milieujaarprogramma op te maken. Het Departement Omgeving wil de sterke punten van het milieubeleidsplan niet verloren laten gaan. Zo geeft het plan vorm aan de langetermijnvisie over het milieubeleid, bevat het SMART-geformuleerde plandoelstellingen, en bovendien werden verschillende transversale projecten geïnitieerd vanuit het milieubeleidsplan.</p> <p>Het Departement Omgeving onderzoekt hoe het de sterke punten van het plan kan integreren in een toekomstige omgevingsbeleidsplanning met de maatschappelijke meerwaarde ervan als uitgangspunt. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 is het laatste dat werd opgemaakt.</p> <p>Op provinciaal en gemeentelijk niveau worden eveneens provinciale en gemeentelijke milieubeleidsplannen opgesteld.</p>	<p>Niet relevant</p>
<p>Gemeentelijke natuur-ontwikkelingsplannen (GNOP)</p>	<p>Het GNOP (Gemeentelijk natuurontwikkelingsplan) beschrijft de toestand tijdens de opmaak van het GNOP, de knelpunten en de actiepunten naar het toekomstig beleid van de gemeente op vlak van natuurbehoud- en ontwikkeling.</p>	<p>Generieke randvoorwaarde – projectniveau</p>

Europese Green Deal/Europese klimaatwet/ Fit for 55 package	De Europese Green Deal heeft als doelstelling om van Europa tegen 2050 het eerste klimaatneutrale continent te maken. In het kader hiervan werd door middel van de Europese klimaatwet bindend vastgelegd dat de EU zich inzet voor klimaatneutraliteit en voor de ambitieuzere tussentijdse doelstelling om de netto-uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met ten minste 55 % te verminderen ten opzichte van het niveau van 1990. Deze EU-verordening is in werking getreden in juli 2021. Om deze doelstelling van 55% emissiereductie te kunnen waarmaken heeft de Europese Commissie in juli 2021 een pakket maatregelen voorgesteld, het zogenaamde Fit-for-55 pakket, die het komende jaar in beleid zullen worden omgezet.	Vormt het kader voor het Vlaamse Energie- en Klimaatplan
Europese Green Deal	De Europese Green Deal is een strategisch plan om de EU om te vormen tot een moderne, grondstoffenefficiënte en concurrerende economie. In het kader van MAP zijn volgende algemene doelstellingen van belang: <ul style="list-style-type: none"> • Zorgen voor voedselzekerheid ondanks de klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit • De milieu- en klimaatvoetafdruk van het voedselsysteem verkleinen • De veerkracht van het voedselsysteem van de EU vergroten • Toonaangevend zijn bij de wereldwijde overgang op competitieve duurzaamheid 'van boer tot bord' 	Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan
EU Farm-to-fork strategie	Geeft de vertaling van de Green Deal voor voeding en landbouw en bevat o.a. volgende relevante maatregelen <ul style="list-style-type: none"> • Vermindering van het gebruik en het risico van synthetische chemische pesticiden met 50% • Vermindering van nutriëntenverliezen met 50% en vermindering van het gebruik van meststoffen met 20% in 2030 • Verhoging van het EU bio-areaal tot 25% aan de hand van een mix van maatregelen, incl het stimuleren van de vraag naar bio-producten De Europese Commissie zal samen met de lidstaten een actieplan voor het geïntegreerde beheer van nutriënten ontwikkelen om nutriëntenveront-reiniging bij de bron aan te pakken en de duurzaamheid van de veehouderijsector te vergroten. De Commissie zal ook met de lidstaten samenwerken om de toepassing van heel gerichte bemestingstechnieken en duurzame landbouwpraktijken uit te breiden, met name in de hotspotgebieden, te weten de intensieve veehouderij en het hergebruik van organisch	Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan

	afval in hernieuwbare meststoffen. Dit wordt gedaan aan de hand van maatregelen die de lidstaten in hun strategische GLB-plannen opnemen, zoals het landbouwbedrijfs-duurzaamheidsinstrument voor nutriëntenbeheer, investeringen, adviesdiensten en ruimtevaart-technologieën van de EU (Copernicus, Galileo).	
EU Biodiversiteits-strategie voor 2030	<p>Deze strategie staat centraal in de Europese Green Deal en staat naast de strategie "Van boer tot bord" om Europa te positioneren als drijvende kracht in de strijd tegen de wereldwijde biodiversiteitscrisis.</p> <p>Ze is opgebouwd rond 4 assen om de biodiversiteit opnieuw haar essentiële plaats te geven en toont aan hoe economisch belangrijk een gevrijwaard of hersteld ecosysteem is, zonder voorbij te gaan aan de mogelijke risico's wanneer men niets onderneemt.</p> <p>De strategie is opgebouwd rond 4 assen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een samenhangend netwerk van beschermde zones in het leven roepen • De land- en zee-ecosystemen in heel Europa herstellen • Verandering mogelijk maken die tot transformatie voert • Ervoor zorgen dat de EU een wereldleider wordt in het aanpakken van de biodiversiteitscrisis waarmee de planeet kampt 	Opgenomen als ontwikkelings-scenario en te toetsen beleidsplan
EU Natuurherstelwet	<p>De verordening betreffende natuurherstel maakt onderdeel uit van de Europese Green Deal.</p> <p>De Europese Natuurherstelwet omvat herstelmaatregelen die ervoor moeten zorgen dat in 2030 ten minste 20% van de land- en zeegebieden van de EU hersteld is, en in 2050 alle aangetaste ecosystemen.</p> <p>Ze legt juridisch bindende streefcijfers en verplichtingen voor natuurherstel vast voor alle ecosystemen die op de bijbehorende lijst staan: van terrestrische over mariene en zoetwater- tot stedelijke ecosystemen.</p> <p>De lidstaten moeten vooruitplannen en nationale herstelplannen bij de Commissie indienen waarin ze uitleggen hoe ze de doelstellingen gaan verwezenlijken. Ze moeten ook toezicht houden op en verslag uitbrengen over hun vorderingen, op basis van EU-brede biodiversiteits-indicatoren.</p>	Generieke randvoorwaarde

<p>Vlaams GLB Strategisch Plan 2023-2027</p>	<p>In kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023-2027 heeft Vlaanderen het Vlaams GLB Strategisch Plan (GLB SP) 2023-2027 opgemaakt. Dit plan geeft duiding aan hoe Vlaanderen de algemene doelstellingen van het GLB zal realiseren. Dit gebeurt aan hand van financiering uit enerzijds het Europees Landbouwgarantiefonds (pijler 1) en anderzijds het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (pijler 2).</p> <p>Daarbij wordt een deel van het budget (10 tot 12%) van Pijler 1 naar Pijler 2 getransfereerd, om zo Pijler 2 in Vlaanderen te versterken.</p> <p>Voor de operationele programma's groenten & fruit is er vanuit Europa geen budgettoewijzing per lidstaat.</p> <p>De ondersteuning wordt toegekend aan actieve landbouwers en voor areaal en diergebonden maatregelen zijn conditionaliteiten vastgelegd.</p> <p>Pijler 1 bevat naast directe steun ook subsidie voor ecoregelingen. Pijler 2 zet in op een brede waaier aan maatregelen die bijdragen aan plattelandsontwikkeling zoals milieuverbintenissen, uitwisselen van kennis, samenwerkingen, investeringen en opstart van nieuwe landbouwbedrijven.</p>	<p>Generieke randvoorwaarde</p>
<p>Strategisch Plan Bio 2023-2027</p>	<p>Het nieuwe Strategisch Plan Bio stippelt de strategie uit voor de biologische landbouwproductie in Vlaanderen voor de periode 2023-2027. Het plan geeft invulling aan de bio-doelstelling van de Europese "Van boer tot bord" strategie en formuleert 5*5%-groeiambitie op maat van de Vlaamse biolandbouw.</p> <p>De 5*5% Vlaamse ambities op maat vertalen zich in volgende streefcijfers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5% landbouwareaal: het areaal onder biologische productie neemt toe tot 30.000 ha tegen eind 2027 - 5% omzetwaarde van de biologische dierlijke productie: de omzetwaarde van de biologische dierlijke productie groeit naar 5% van de omzetwaarde van de gezamenlijke dierlijke productie (met inbegrip van zuivel) - 5% biolandbouwbedrijven: minimaal 5% van de landbouwbedrijven zijn biobedrijven tegen eind 2027 - 5% bioconsumptie: het volume van de bioconsumptie groeit tot 5% van de totale consumptie tegen eind 2027 - 5% bio in overheids catering: bio maakt 5% uit van de overheids catering tegen eind 2027. 	<p>Generieke randvoorwaarde</p>

Landbouwakkoord 15/2/2024	Op 15 februari 2024 sloot de Vlaamse Regering een akkoord met de landbouworganisaties om tegemoet te komen aan een aantal bezorgdheden en problemen waarmee landbouwers worstelen. Dit akkoord omvat een aantal korte termijn maatregelen m.b.t. betere prijzen voor boeren, betere bescherming van landbouwgrond, toegang tot water, ontwerp MAP 7, standpuntbepaling op Europees niveau, stikstofproblematiek, vermindering van administratieve lasten, nood aan meer rechtszeker kader en circulaire landbouw. Ook gespreksonderwerpen voor de lange termijn m.b.t. betere prijzen voor boeren, betere bescherming van landbouwgrond en een toekomstvisie voor de landbouw werden vastgelegd.	Generieke randvoorwaarde
---------------------------	--	--------------------------

De in vet aangeduide beleidsplannen worden in §3.2 nader toegelicht, aangezien ze als toetsingskader zullen gebruikt worden voor het MAP 7 -programma.

3.2 Te toetsen beleidsplannen

3.2.1 Nitraatrichtlijn en Mestdecreet

De Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft als doel de verontreiniging van water door nitraten uit agrarische bronnen, te verminderen en te voorkomen. Een eerste gevolg van de Nitraatrichtlijn is dat elke lidstaat kwetsbare wateren en kwetsbare zones moet afbakenen. De kwetsbare wateren zijn:

- Oppervlaktewater dat een nitraatconcentratie van meer dan 50 mg nitraat/l bevat of zou kunnen bevatten indien maatregelen uit een actieprogramma achterwege blijven;
- Grondwater dat een nitraatconcentratie van meer dan 50 mg nitraat/l bevat of zou kunnen bevatten indien maatregelen uit een actieprogramma achterwege blijven;
- Bepaalde wateren, zoals zoetwater en zeewater, die eutroof zijn of in de nabije toekomst eutroof zouden kunnen worden.

De kwetsbare zones zijn gebieden die afwateren naar de kwetsbare wateren. Binnen deze kwetsbare zones moeten actieprogramma's worden opgesteld om de kwaliteit van de wateren te verbeteren. In een dergelijk actieprogramma moeten minstens elementen worden opgenomen die betrekking hebben op de periodes waarin het opbrengen van mest verboden is, de opslagcapaciteit voor dierlijke mest en beperkingen voor het opbrengen van meststoffen. Zo mag in de kwetsbare zones maximaal 170 kg N/ha uit dierlijke mest, inclusief beweiding, opgebracht worden. Sinds 2007 is Vlaanderen volledig kwetsbaar en geldt de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha uit dierlijke mest op het ganse grondgebied.

Naast een actieprogramma in de kwetsbare zones moet ook een code van goede landbouwpraktijken worden opgesteld. Deze code van goede landbouwpraktijken is verplicht na te leven door landbouwers binnen de kwetsbare zones en vrijwillig in acht te nemen buiten de kwetsbare zones. In de code moeten elementen opgenomen zijn inzake de periodes die geschikt zijn voor het opbrengen van mest, het bemesten op steile hellingen, drassige, ondergelopen, bevroren of besneeuwd land, het bemesten in de nabijheid waterlopen, de opslagcapaciteit voor dierlijke mest en de aanwendingsmethoden voor mest.

Verder bevat de Nitraatrichtlijn bepalingen rond het monitoren van bepaalde wateren, het Europese Nitraatcomité en de verplichte vierjaarlijkse rapporteringen door de lidstaten.

Eind 2023 initieerde de Europese Commissie een evaluatie van de Nitraatrichtlijn. De bedoeling is om de doeltreffendheid van de richtlijn in te schatten en te bekijken of deze nog aansluit bij de milieudoelstellingen van Europa en bijdraagt aan een duurzaam en veerkrachtig landbouwsysteem.

In april 2024 lanceerde de EC een voorstel tot wijziging van de Nitraatrichtlijn om het gebruik van RENURE producten (REcovered Nitrogen from maNURE) onder bepaalde voorwaarden toe te laten boven de norm van 170 kg N/ha uit dierlijke mest. Het voorstel voorziet in een aantal voorwaarden die toezien op de milieu-impact bij het gebruik van deze producten. Zo moeten er onder andere strikte kwaliteitsnormen en -opvolging zijn, mag de veestapel niet meer groeien of een hogere densiteit hebben en zal de toepassing op een emissiearme manier gebeuren via injectie of direct onderwerken.

Beide initiatieven zijn nog lopende.

Via het mestbeleid en het Mestdecreet wordt uitvoering gegeven aan de Europese Nitraatrichtlijn. Het zesde mestactieprogramma (MAP 6) liep voor de periode 2019-2022 en blijft nog lopen in afwachting van het in werking treden van het zevende mestactieprogramma (MAP 7). De derogatie liep af op 31 december 2022. De derogatie is een uitzondering op de bemestingsregels. Alleen als MAP 7 een sterke verbetering van de waterkwaliteit in Vlaanderen garandeert, wil de Europese Commissie een nieuwe derogatieregeling overwegen en goedkeuren.

Uit de meest recente resultaten van de waterkwaliteit in Vlaamse waterlichamen², blijkt dat de waterkwaliteit in het landbouwgebied onvoldoende verbetert. Al sinds 2015 maken we geen vooruitgang meer in het halen van de waterkwaliteitsnorm in een groot deel van het landbouwareaal.

Op 15 februari 2023 stelde de Europese Commissie Vlaanderen in gebreke voor het uitblijven van verscherpte maatregelen tegen nitraatverontreiniging in water. De Europese Commissie stelt dat de opeenvolgende mestactieplannen voor Vlaanderen sinds 2015 niet de verwachte resultaten hebben opgeleverd en dat Vlaanderen verzuimd heeft zijn verplichting na te komen om verscherpte maatregelen te nemen zodra duidelijk werd dat de genomen maatregelen niet toereikend waren.

Op 7 maart 2023 bereikten de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties een akkoord over een voorstel om de waterkwaliteit in het landbouwgebied te verbeteren en tegemoet te komen aan de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn. Die beogen een goede kwaliteit van ons oppervlakte- en grondwater, ten laatste in 2027. Het voorstel bestaat uit een toetsingskader, principes en maatregelen voor een zevende mestactieplan. In overleg met de VLM, de VMM en het agentschap Landbouw en Zeevisserij, werd het voorstel omgezet tot een ontwerp MAP 7. Het ontwerp is op 17 april 2023 aan de Europese Commissie overgemaakt door Vlaams minister van Omgeving Zuhair Demir. Dat gebeurde als antwoord op de ingebrekestelling van de Vlaamse overheid door de Europese Commissie op 15 februari 2023.

Op 28 september 2023 reageerde de Europese Commissie op het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 via een 'met redenen omkleed advies', de tweede formele stap in de inbreukprocedure. Omdat de Europese Commissie de maatregelen van het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 nog onvoldoende uitgewerkt vond en geen zicht had op het effect van de maatregelen op de waterkwaliteit, achtte men het niet aangewezen om het plan in deze fase verder te analyseren en te beoordelen.

Ondertussen werd het Vlaams Gewest op 21 juni 2023 veroordeeld door de Rechtbank van Eerste aanleg te Brussel in de Nitraatzaak die 5 milieuorganisaties aangespannen hadden in juli 2022. Het vonnis stelt dat de Vlaamse Regering te weinig acties neemt om de waterkwaliteit te beschermen en geeft de Vlaamse Regering 6 maanden om aanvullende of verscherpte maatregelen te nemen in het kader van de Nitraatrichtlijn.

Op 15 februari 2024 sloot de Vlaamse Regering een akkoord met de landbouworganisaties om tegemoet te komen aan een aantal bezorgdheden en problemen waarmee landbouwers worstelen. In

² <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/nutrienten-in-oppervlaktewater>

het landbouwakkoord zijn een aantal elementen opgenomen m.b.t. het mestbeleid. Op basis van de besprekingen binnen het Opvolgingsorgaan werd het ontwerp MAP 7 van 14 april 2023 verder geconcretiseerd.

In het MER zal afgetoetst worden of de doelstellingen van het ontwerp MAP 7 haalbaar zijn met de voorgestelde maatregelen. Zoals reeds gesteld in §2.5 zal een iteratief proces van effectbeoordeling en aanpassing van het plan worden gevoerd waarbij in het MER gewerkt zal worden naar een plan dat deze doelstellingen haalt.

3.2.2 Kaderrichtlijn water en stroomgebiedbeheerplannen

De kaderrichtlijn water (KRW) is een Europees vastgelegd richtlijn die als doel heeft om de waterkwaliteit en (drink)watervoorraden veilig te stellen en risico's van overstromingen en droogte zoveel mogelijk te beperken. Meer bepaald moet de richtlijn ervoor zorgen dat overal voor grond- en oppervlaktewater er een goede toestand wordt behaald. De uitwerking van deze richtlijn is op Vlaams niveau vertaald naar het decreet Integraal Waterbeleid.

De KRW (art. 11) vraagt de lidstaten om maatregelen te nemen om zo de doelstellingen van de richtlijn te kunnen halen. Daarom werden maatregelen uitgeschreven in de stroomgebiedbeheerplannen. De laatste revisie, het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 1 juli 2022. Ook waterschaarste- en droogterisicobeheermaatregelen maken deel uit van het maatregelenprogramma.

De maatregelen en acties worden ingedeeld in 9 maatregelengroepen, waarbij elke maatregel verder geconcretiseerd wordt in waterlichaamspecifieke, gebiedsspecifieke en/of generieke acties. Acties zijn ingedeeld onder een maatregelengroep in functie van het hoofddoel van de actie, maar vanuit de integrale benadering wordt zoveel mogelijk gewerkt met win-win acties, acties die gunstig zijn voor meerdere doelstellingen.

1. maatregelen voor toepassing van Europese wetgeving (groep 1);
2. maatregelen voor de realisatie van het kostenterugwinningsbeginsel en het "de vervuiler-betaalt" -principe (groep 2);
3. maatregelen met betrekking tot duurzaam watergebruik (groep 3);
4. maatregelen met betrekking tot beschermde gebieden en waterrijke gebieden (groep 4A grondwater en 4B oppervlaktewater);
5. maatregelen met betrekking tot kwantiteit (groep 5A grondwater en 5B oppervlaktewater);
6. maatregelen met betrekking tot overstromingen (groep 6);
7. maatregelen met betrekking tot verontreiniging (groep 7A grondwater en groep 7B oppervlaktewater);
8. maatregelen voor andere schadelijke effecten (groep 8A hydromorfologie en groep 8B waterbodem);
9. andere maatregelen om de milieudoelstellingen te bereiken (groep 9).

Omdat het niet mogelijk is om in alle waterlichamen tegelijk de goede watertoestand te realiseren, wordt gekozen voor een gebiedsgerichte prioritering via de aanduiding van speerpuntgebieden en aandachtsgebieden.

Speerpuntgebieden zijn oppervlaktewaterlichamen waarvan de goede toestand in 2027 haalbaar wordt geacht, mits de nodige inspanningen worden gedaan in het kader van de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen.

Aandachtsgebieden zijn oppervlaktewaterlichamen waar ofwel in een latere fase (tegen 2033) de goede toestand haalbaar geacht werd of waar een sterke lokale dynamiek aanwezig is om acties uit te

voeren die in aanzienlijke mate bijdragen aan een verbetering van de toestand. De situering van deze gebieden is weergegeven in Figuur 3.

Wat nutriënten betreft halen zo'n 63% van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen de norm niet voor totaal stikstof en 90% niet voor totaal fosfor.

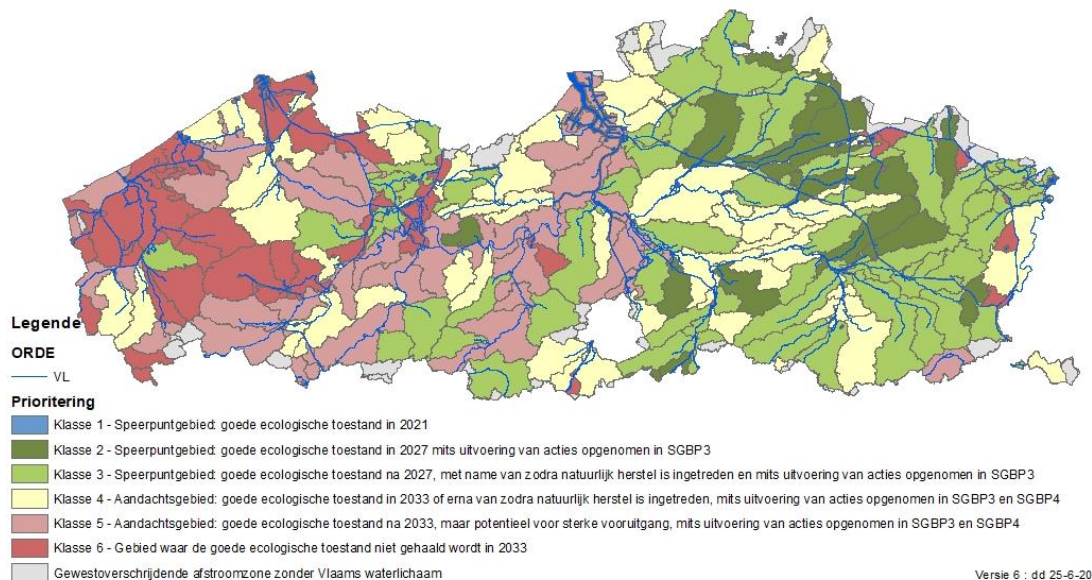
Voor de **oppervlaktewaterlichamen** die de norm niet halen, bevatten de plannen reductiedoelen voor stikstof en fosfor per waterlichaam, met een verdeling ervan van de huidige bijdragen over de sectoren: de huishoudens (reductie te realiseren via de uitbouw van de saneringsinfrastructuur), de landbouw en de industrie.

- Voor de waterlichamen van klasse 2 en 3, de speerpuntgebieden, wordt een volledige realisatie van het reductiedoel tegen 2027 beoogd.
- Voor de waterlichamen van klasse 4 tot 6 wordt het te realiseren reductiedoel over een langere periode gespreid. De plannen bevatten aangepaste reductiedoelen voor de periode tot 2027, die overeenkomen met een 1/2de of een 1/3de van het totaal te realiseren reductiedoel.

Tabel 2: Overzicht reductiedoelen oppervlaktewaterlichamen uit SGBP

Aantal waterlichamen	Schelde		Maas		Vlaanderen	
	N	P	N	P	N	P
OWL zonder kwantificeerbaar reductiedoel	16	16	4	4	20	20
OWL met kwantificeerbaar reductiedoel						
<i>reductiedoel = 0%</i>	84	30	8	5	92	35
<i>reductiedoel < 10%</i>	8	4	3	1	11	5
<i>reductiedoel 10% - 25%</i>	17	9	2	1	19	10
<i>reductiedoel 25% - 50%</i>	39	20	2	4	41	24
<i>reductiedoel > 50%</i>	19	104	1	5	20	109
OWL met kwantificeerbaar reductiedoel						
<i>grootste aandeel huishoudens</i>	23	95	4	8	27	103
<i>grootste aandeel industrie</i>	2	3	1	1	3	4
<i>grootste aandeel landbouw</i>	47	39	3	2	50	41

Gebiedsgerichte prioritering

Figuur 3: Gebiedsgerichte prioritering 3de generatie stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027

Voor de waterschaarste- en droogteacties is er geen specifieke gebiedsprioritering gebeurd.

Voor een betere afstemming tussen vraag en aanbod van grondwater is een gedifferentieerd grondwaterbeleid uitgewerkt in functie van de kwantitatieve toestand van de **grondwaterlichamen**. Voor grondwaterlichamen in een ontoereikende kwantitatieve toestand zijn actiegebieden en waakgebieden afgebakend waar herstelprogramma's uitgevoerd worden.

Ook voor wat betreft maatregelen m.b.t. de verontreiniging met nutriënten vormt het Mestactieplan de gebiedspecifieke benadering naast de generieke aanpak in de stroomgebiedbeheerplannen.

Hieronder worden de mogelijke generieke acties opgesomd die relevant zijn voor het Mestactieplan:

- 3_E_0003: Vanuit onderzoek evolueren naar een langetermijnvisie ivm gewasadaptatie
- 6_C_0018: verder onderzoek naar klimaatrobuuste landbouwgewassen
- 6_E_0055: Inzetten van instrumenten (MAP) om organisch stofgehalte in de bodem te verhogen.
- 7_B_D_0060: Verzekeren van de afstemming op planniveau van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (incl. GLB post 2022) en het mestbeleid (post 2022) met het integraal waterbeleid inzake nutriënten en pesticiden
- 7_B_D_0061: Gebiedsgerichte inzet van de instrumenten uit het landbouwbeleid, mestbeleid, erosiebeleid en (land)inrichtingsbeleid ter verbetering van de waterkwaliteit afgestemd op de waterlichaamspecifieke doelstellingen van het integraal waterbeleid, voor nutriënten
- 7B_D_0062: Innovatie stimuleren in de landbouw gericht op de verbetering van de waterkwaliteit voor nutriënten en pesticiden in oppervlaktewater en grondwater
- 7B_D_0063: Aanpassing en actualisatie conditionaliteit gekoppeld aan basisinkomenssteun uit het gemeenschappelijk landbouwbeleid, inzake nutriënten.

- 7B_D_0068: Voorlichting en begeleiding van landbouwers in functie van de bijdrage van landbouw aan de beperking van de emissie van nutriënten
- 7B_D_0069: Formuleren van doelstellingen voor het mestbeleid voor de periode 2023-2026 en 2027-2030
- 7B_D_0070: Aanpassing van de bemestingsregels in functie van de doelstellingen voor de landbouw inzake de beperking van de emissie van nutriënten.
- 7B_D_0071: Aanpassen en uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen in kader van het mestbeleid en het waterbeleid voor de realisatie van de doelstellingen voor de landbouw inzake de beperking van de emissie van nutriënten.
- 7B_D_0072: Uitbreiden van de bestaande regelgeving om puntlozingen van erf- en silosappen te voorkomen
- 7B_D_0073: Maatregelen voor de beperking van de directe verliezen naar oppervlaktewater tijdens bemesting van percelen langs waterlopen.
- 7B_D_0074: Beheersen van de dierlijke mestproductie voor de realisatie van de doelstellingen voor de landbouw inzake de beperking van de emissie van nutriënten.
- 7B_D_0075: Landbouwbodemkwaliteit verbeteren ten einde de nutriëntenverliezen door uitspoeling en erosie te verminderen.
- 7B_L_0016: Extra inzetten op toezicht en handhaving van de naleving van de bepalingen in het mestdecreet inzake bemesting en mestgebruik
- 7B_L_0017: Extra inzetten op toezicht en handhaving van de naleving van de diverse afstandsregels (mestdecreet, wet onbevaarbare waterlopen, DIWB)
- 8B_A_0099: Tegen begin 2022 een concreet sensibiliseringsactieplan 2022 - 2027 voor het toepassen van erosiebestrijdende maatregelen in de land- en tuinbouwsector opstellen.
- 8B_A_0101: Het sensibiliseringsactieplan 2022 - 2027 voor het toepassen van erosiebestrijdende maatregelen in de land- en tuinbouwsector stapsgewijs uitvoeren in de periode 2022 - 2027.

3.2.3 Green Deal

De Europese Green Deal is een strategisch plan om de EU om te vormen tot een moderne, grondstoffenefficiënte en concurrerende economie. In het kader van MAP zijn volgende algemene doelstellingen van belang:

- Zorgen voor voedselzekerheid ondanks de klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit
- De milieu- en klimaatvoetafdruk van het voedselsysteem verkleinen
- De veerkracht van het voedselsysteem van de EU vergroten
- Toonaangevend zijn bij de wereldwijde overgang op competitieve duurzaamheid 'van boer tot bord'

De Farm-to-fork strategie geeft de vertaling van de Green Deal voor voeding en landbouw en stelt als doel om de nutriëntverliezen met 50 % te verminderen en het gebruik van meststoffen met 20% te verminderen in 2030. Dit is tevens relevant i.k.v. de EU biodiversiteitsstrategie voor 2030.

De Europese Commissie zal i.k.v. de Farm-to-fork strategie samen met de lidstaten een actieplan voor het geïntegreerde beheer van nutriënten ontwikkelen om nutriëntenverontreiniging bij de bron aan te pakken en de duurzaamheid van de veehouderijsector te vergroten. De Commissie zal ook met de

lidstaten samenwerken om de toepassing van heel gerichte bemestingstechnieken en duurzame landbouwpraktijken uit te breiden, met name in de hotspotgebieden, te weten de intensieve veehouderij en het hergebruik van organisch afval in hernieuwbare meststoffen. Dit wordt gedaan aan de hand van maatregelen die de lidstaten in hun strategische GLB-plannen opnemen, zoals het landbouwbedrijfs-duurzaamheidsinstrument voor nutriëntenbeheer, investeringen, adviesdiensten en ruimtevaart-technologieën van de EU (Copernicus, Galileo). Het gebruik van het INMAP lucht model om de nutriëntenverontreiniging in de veehouderijsector in beeld te brengen wordt voorlopig evenwel niet verder uitgerold.

3.2.4 Luchtbeleidsplan 2030

Het Luchtbeleidsplan streeft volgende doelstellingen na:

- Op korte termijn (zo snel mogelijk) zorgen we ervoor dat we nergens in Vlaanderen de Europese luchtkwaliteitsnormen en/of streefwaarden overschrijden en dat we de emissieplafonds voor 2020 halen.
- Op middellange termijn (2030) bereiken we de emissieplafonds van de NEC-richtlijn voor 2030. We kiezen een gelijkaardig pad voor Vlaanderen als voor Europa en streven naar een halvering van de gezondheidsimpact ten gevolge van luchtverontreiniging, zoals die ingeschat wordt door de WGO, ten opzichte van 2005 en dringen we de oppervlakte van ecosystemen waar de draagkracht voor vermesting of verzuring wordt overschreden met een derde terug ten opzichte van 2005.
- Op lange termijn (2050) brengen we de luchtvervuiling door antropogene bronnen, zoals industrie, landbouw en verkeer, drastisch terug. We streven ernaar dat de luchtkwaliteit in Vlaanderen geen significante negatieve invloed heeft op de gezondheid van haar bewoners, zoals die door de WGO ingeschat wordt, en dat de draagkracht van ecosystemen niet meer overschreden wordt.

Deze doelstellingen worden vertaald in concrete gezondheids-, ecosysteem- en emissie-doelstellingen voor de korte, de middellange en de lange termijn.

- Voor de korte termijn:
 - huidige Europese luchtkwaliteitsnormen en streefwaarden ter bescherming van de gezondheid zo snel mogelijk halen

Polluent	Middelingstijd	Maximum aantal toegelaten overschrijdingen/jaar	Concentratieniveau ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Datum in werking treding
PM ₁₀ (GW)	Dag	35	50	01/01/2005
	Jaar		40	01/01/2005
PM _{2,5} (GW)	Jaar		25	01/01/2015
	Jaar		20	01/01/2020
PM _{2,5} – GGBI* (GW)	Jaar		20	01/01/2015
PM _{2,5} – GGBI* (SW)	Jaar		15,7	01/01/2020
NO ₂ (GW)	Uur	18	200	01/01/2010
	Jaar		40	01/01/2010**
SO ₂ (GW)	Uur	24	350	01/01/2005
	Dag	3	125	01/01/2005
O ₃ (SW)	8-uur	25	120	01/01/2010
BaP (SW)	Jaar		0,001	01/01/2013
Benzeen	Jaar		5	01/01/2010

* GGBI: gewestelijke gemiddelde blootstellingsindex: 3-jaarsgemiddelde PM_{2,5} –concentratie op stedelijke achtergrondplaatsen (gemeten te Brugge, Gent, Antwerpen)

** Voor de luchtkwaliteitszones BEF015 ‘Haven Antwerpen’ en BEF02A ‘Agglomeratie Antwerpen’ heeft de Europese Commissie aan het Vlaamse Gewest uitstel verleend tot 1/1/2015

Bron: Luchtbeleidsplan 2030

- o huidige Europese luchtkwaliteitsnormen, die zijn geformuleerd ter bescherming van ecosystemen, zo snel mogelijk halen.

Polluent	Middelingstijd	Maximum aantal toegelaten overschrijdingen/jaar	Concentratieniveau ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	AOT40, in $\mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{h}$ ⁴⁰	Datum in werking treding
NO ₂ (GW)	jaar		30		01/01/2010
SO ₂ (GW)	jaar en winter		20		01/01/2005
O ₃ (SW)	vijf jaar			18.000	2010 ⁴¹

Bron: Luchtbeleidsplan 2030

- Voor de middellange termijn:
 - o In 2030 is het aantal mensen dat woont langs een weg waar de jaargemiddelde NO₂-concentratie hoger is dan de WGO-advieswaarde in elke gemeente gehalveerd ten opzichte van 2016. Zolang de WGO geen nieuwe advieswaarde voor de langdurige blootstelling aan NO₂ heeft bepaald, nemen we hierbij 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ als streefdoel aan.
 - o In 2030 is de kritische last voor vermessing teruggedrongen zodat die in minder dan 61 % van de oppervlakte natuur in Vlaanderen nog overschreden wordt en de kritische last voor verzuring zodat die in minder dan 46 % van de oppervlakte natuur in Vlaanderen nog overschreden wordt.
- Voor de lange termijn:
 - o concentraties in 2050 mogen nergens hoger zijn dan de advieswaarden van de WGO
 - o geen overschrijdingen van de kritische lasten voor vermessing en verzuring en van de kritieke niveaus die per vegetatietype zijn vastgelegd op basis van de PODy (de fytotoxische ozondosis boven een drempelwaarde Y) alsook het behalen van de Europese langetermijndoelstelling voor ozon (AOT40) van 6000 $\mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{h}$ in 2050.

De emissiereductiedoelstellingen voor België zijn opgenomen in de Europese NEC-richtlijn (2016/2284). Deze zijn vervolgens opgedeeld naar gewestelijke doelstellingen. Deze zijn opgenomen in onderstaande tabellen.

	Emissie BE 2005 (kt)	Reductie-doelstelling BE 2020 (% t.o.v. 2005)	Emissieplafond 2020 (kt) ⁴⁸			
			BE	VLA	WAL	BRU
NO _x	303,5	-41 %	179,1	100,3 (-42 %)	72,4 (-41 %)	4,7 (-41 %)
SO _x	142,1	-43 %	81,0	43,9 (-55 %)	25,8 (-42 %)	1,7 (+80 %)
PM _{2,5}	34,8	-20 %	27,8	14,2 (-24 %)	11,3 (-26 %)	0,5 (-17 %)
NMVOS	145,8	-21 %	115,2	73,1 (-22 %)	36,8 (-21 %)	4,6 (-23 %)
NH ₃	78,8	-2 %	74,5	44,1 (-7 %)	30,4 (-4 %)	0,0 (-78 %)

	Emissie BE 2005 (kt)	Reductiedoelstelling BE 2030 (% t.o.v. 2005)	Emissieplafond 2030 (kt) ⁴⁹			
			BE	VLA	WAL	BRU
NO_x	303,5	-59 %	124,4	71,8 (-59 %)	49,4 (-60 %)	3,2 (-60 %)
SO_x	142,1	-66 %	48,3	32,5 (-66 %)	15,4 (-65 %)	0,4 (-61 %)
PM_{2,5}	34,8	-39 %	21,2	11,9 (-37 %)	8,8 (-43 %)	0,5 (-19 %)
NMVOS	145,8	-35 %	94,8	58,8 (-37 %)	32,1 (-31 %)	3,9 (-35 %)
NH₃	78,8	-13 %	68,6	41,5 (-12 %)	27,0 (-14 %)	0,1 (-0 %)

Bron: Luchtbeleidsplan 2030,

De maatregelen in de landbouwsector richten zich op de vermindering van de emissies van NH₃, dat bijdraagt tot de vorming van secundair fijnstof in de atmosfeer en tot de vermestende en verzurende depositie. De voorgestelde maatregelen zijn:

- de introductie van een elektronisch monitoringsysteem op luchtwassers in varkens- en pluimveestallen om de goede werking van deze wassers te verzekeren;
- het opleggen van een hogere minimale verwijderingsefficiëntie voor nieuwe luchtwassers;
- verstrengde voorwaarden voor emissiearme aanwending van mengmest op het land, in combinatie met duidelijke constructievoorschriften;
- betere voorschriften voor het gebruik van ureum als kunstmest.

I.k.v. het mestactieplan is m.n. de maatregel m.b.t. emissiearme aanwending van mengmest op het land relevant.

3.2.5 Energie- en klimaatplannen en -strategieën

3.2.5.1 Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030

Het Vlaams Energie- en Klimaatplan vertaalt de Europese richtlijnen en doelstellingen inzake klimaat en energie op het niveau van Vlaanderen.

Met dit Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VEKP) engageert Vlaanderen zich voor de volgende doelstellingen:

- Broeikasgasreductie in de ESR-sectoren: -40% BKG-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2005;
- LULUCF-sector: Vlaanderen stelt zich als doelstelling om in een Belgische context te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Verordening, dus aan de no-debit rule voor de periode 2021-2025, en een bijdrage te leveren aan de 320 kt CO₂-eq bijkomende opslag tegen 2030;
- Energiebesparing (artikel 7 van de energie-efficiëntierichtlijn): 91,845 TWh
- Hernieuwbare energie: 31.974 GWh in 2030

De belangrijkste bijkomende beleidslijnen en maatregelen voor de sector landbouw zijn:

- Uitbreiden investeringssteun voor energie-efficiëntie, hernieuwbare energie, precisiebemesting en begeleiding landbouwers

- Convenant enterische emissies rundvee en duurzaam alternatief voor gekoppelde inkomenssteun zoogkoeien
- Energiebeleidsovereenkomsten
- **Maatregelen binnen MAP 6 en toekomstige MAP's voor verminderen bodememissies: aanpassing veevoeder, aanpassing bemestingspraktijken en gewassen incl. evaluatie nutriëntenemissierechten**
- Inzetten Vlaamse invulling GLB 2021-2027 voor energie- en klimaatdoelstellingen

Voor de LULUCF-sector worden o.a. het vrijwaren van open ruimte en **meer koolstofopslag in landbouwgronden** opgenomen.

ESR doelstelling 2021-2030

Voor de broeikasgasuitstoot van sectoren transport, gebouwen, landbouw, (lichte) industrie en afval – de zogenaamde Effort Sharing sectoren (ESR) – wordt er per lidstaat een bindende doelstelling vastgelegd voor 2030, met een jaarlijkse nationaal emissieplafond voor de periode 2021-2030 dat geleidelijk naar die nationale 2030-doelstelling toewerkt. De Europese lidstaten worden geacht om nationale energie- en klimaatplannen met beleidslijnen, maatregelen en prognoses op te maken ter invulling van deze nationale doelstelling.

Voor België is er een doelstelling voor de reductie van broeikasgasuitstoot van -47% in 2030 (t.o.v. 2005) vastgelegd. Deze Belgische doelstelling en de bijhorende ESR-emissieruimte dient nog verdeeld te worden over de verschillende entiteiten in het kader van de intra-Belgische lastenverdeling voor de periode 2021-2030. Dit jaarlijks traject wordt, voor België, als volgt bepaald:

- Het beginpunt van het pad wordt gelegd in mei 2019 op de gemiddelde ESR-emissies in de jaren 2016, 2017 en 2018.
- Het eindpunt van het traject situeert zich in 2030 en wordt vastgelegd op het niveau van de ESR-emissies in het jaar 2005, verminderd met de reductiedoelstelling die voor België werd vastgelegd in de ESR, namelijk 47%.
- Het op deze manier vastgelegde lineaire traject bepaalt vervolgens de jaarlijkse emissieruimte voor de tussenliggende jaren 2021 tot en met 2029.

Vlaanderen streeft in haar Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 de doelstelling na om tegen 2030 zijn broeikasgasemissies in de ESR-sectoren te reduceren met 40% ten opzichte van 2005.

De klimaatinspanningen van de industrie, elektriciteitsproductie, luchtvaart en de maritieme sector vallen **niet** onder de ESR-sectoren, maar worden op Europees niveau aangestuurd via het Europese emissiehandelssysteem (ETS).

Binnen de ESR-sectoren heeft transport met 37% het grootste aandeel in de huidige uitstoot. De gebouwensector heeft een aandeel van 29% (12,6 Mton CO₂-eq), gevolgd door landbouw met 18%, ESR-industrie met 12% en afval met 5% van de totale ESR uitstoot.

Specifiek voor de landbouw is de meeste uitstoot afkomstig van enterische methaanemissie bij herkauwers, bodememissies van lachgas, uitstoot bij opslag en verwerking van mest en energieverbruik. Opslag van koolstof in de bodem tgv landbouw kan dan weer als een negatieve vorm van emissie gezien worden. Tussen 2005 en 2021 steeg de broeikasgasuitstoot van de landbouwsector met 8%. Dit is enerzijds te wijten aan een verhoogd energieverbruik (vb. in de glastuinbouw) en anderzijds door stijging van de veestapel.

Op 5 november 2021 besliste de Vlaamse regering in de 'Visienota bijkomende maatregelen klimaat' dat de landbouwsector tegen 2030 10% extra inspanningen zal moeten leveren op het vlak van emissiereducties. In het geactualiseerde VEKP dat op 12 mei 2023 door de Vlaamse Regering werd

goedgekeurd vertaalt zich dit in een doelstelling van 30% emissiereductie tussen 2005 en 2030 voor de landbouwsector in z'n geheel:

- -51% energetische emissies
- -20% niet-energetische emissies.

De sector rekent hiervoor op een voortzetting van het huidige beleid, dat versterkt wordt door het nieuwe GLB dat begin 2023 van start ging, en door enkele bijkomende maatregelen.

Om de landbouwsector te begeleiden in deze transitie worden verschillende instrumenten aangereikt:

- Transitietraject 'Op weg naar een klimaatneutralere Vlaamse glastuinbouw 2030-2050' om de energetische emissies in de glastuinbouw te doen dalen
- Het Convenant Enterische Emissies Rundvee dateert van 2019 en wordt in 2024 geëvalueerd. Hierin staat het streefdoel om de methaanuitstoot in de periode 2020-2030 met 30% te doen dalen
- Het geactualiseerde VEKP houdt rekening met de afspraken die werden gemaakt in het kader van de Definitieve Programmatische Aanpak Stikstof (10 maart 2023). De reductie van stikstofemissies zal immers tegelijk leiden tot de vermindering van broeikasgasemissies (methaan en lachgas). Bijvoorbeeld door een daling van de veestapel
- Het beleidsdomein Landbouw en Zeevisserij wenst ook het aantal kleinschalige vergisters bij melkvee- en varkensbedrijven sterk op te drijven.

Naast het transversaal of flankerend beleid zal het beleidsdomein Landbouw en Zeevisserij zich ook richten op financiële ondersteuning en onderzoek, innovatie of sensibilisering (in samenwerking met ILVO). Ook zal jaarlijks in het voortgangsrapport van het VEKP een monitoring in kader van de broeikasgasemissies in de landbouwsector.

België moet als lidstaat nog een definitief geactualiseerd NEKP 2021-2030 indienen. Omdat het Vlaamse plan onderdeel uitmaakt van het NEKP, moet ook het VEKP definitief geactualiseerd worden. De volgende Vlaamse Regering (vanaf 2024) zal het geactualiseerde VEKP plan definitief goedkeuren.

3.2.5.2 Vlaamse klimaatstrategie 2050

De Vlaamse klimaatstrategie 2050 werd op 20 december 2019 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Ze werd geïntegreerd in de Belgische klimaatstrategie 2050.

Daarbij wordt ernaar gestreefd om de broeikasgasemissies van de niet-ETS sectoren te reduceren met 85% tegen 2050 (ten opzichte van 2005), met de ambitie om te evolueren naar volledige klimaatneutraliteit.

In de **landbouwsector** worden de energetische emissies gereduceerd met 75% t.o.v. de 2030 WAM-projecties in het VEKP. **De niet-energetische emissies worden gereduceerd met 40% t.o.v. 2005.**

3.2.6 Programmatische Aanpak Stikstofdeposities (PAS)

Op 24 januari 2024 werd het decreet over de programmatische aanpak stikstof goedgekeurd door de Vlaamse Regering (BS 22/2/2024). Het stikstofdecreet heeft als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. Het moet tevens een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden. De tijdshorizon van de programmatische aanpak stikstof (PAS) is 2030.

De algemene doelstelling van de PAS is om de (gemiddelde) overschrijding van de kritische depositiewaarde voor habitats in Natura 2000-gebieden met (minstens) de helft te verminderen in 2030. Het realiseren van de 2030-doelstelling vergt tegen 2030 een reductie van stikstofoxiden en ammoniak die verder gaat dan wat bereikt kan worden met het in 2019 door de Vlaamse Regering goedgekeurde Luchtbeleidsplan 2030. De PAS bevat daartoe zowel generieke emissiereductie die van toepassing zijn over heel Vlaanderen en een pakket bijkomende maatregelen in vijf maatwerkgebieden.

De generieke emissiereducties zijn:

- Luchtbeleidsplan 2030
- Alle piekbelasters (= veeteeltbedrijven, mestverwerkers, industriële puntbronnen, enz. met impactscore >50% in referentiejaar 2015) stoppen: emissiereductie 100% tegen 2030
- Varkens en pluimvee: emissiereductie van 60% in alle niet-AEA stallen tegen 2030 (bovenop generieke emissiereductie van ca. 10% tegen 2030 uit Luchtbeleidsplan)
- Rundvee
 - Vleesvee: emissies van 2015 reduceren met 15 % tegen 2030
 - Melkvee: emissies van 2015 reduceren met 15 % tegen 2030
 - Mestkalveren: emissies van 2015 reduceren met 20 % tegen 2030
- Emissiereductiemaatregelen die een individueel bedrijf al neemt op grond van de PAS-lijst worden in mindering gebracht bij het realiseren van deze emissiereducties.
- In alle groene bestemmingen van SBZ-H geldt vanaf 2028 een algemene nulbemesting (m.u.v. huiskavel). Nulbemesting houdt in dat er maximaal 2 grootvee-eenheden/ha kunnen grazen en geen enkele andere vorm van bemesting mogelijk is.
- De emissies van mestverwerkingsinstallaties met de grootste impactscore worden gereduceerd met 30% (in referentiejaar 2015: 18 van de 118 mestverwerkers gevat)
- Wegverkeer: versnelling afname NO_x-uitstoot per gereden voertuigkilometer (-2,2 kton NO_x in 2030)

De emissies van ammoniak en NO_x moeten tegen 2030 globaal afgenomen zijn met respectievelijk 40,3% en 45% in de periode 2013-2030. Voor de sector landbouw is hiervoor een afname met respectievelijk 41,5% voor ammoniak en 24,3% voor NO_x nodig. Onderstaande tabel toont de emissievolumes en -reducties van ammoniak in het gekozen PAS-scenario voor de verschillende activiteiten binnen de sector landbouw. De grootste reducties vinden plaats op het vlak van stalemissie en bij het uitrijden van dierlijke mest.

Tabel 3: Jaaremissies van ammoniak (in ton NH₃) voor de verschillende activiteiten binnen de sector "landbouw" in Vlaanderen in PAS-referentiejaar 2015, in 2021 en in zichtjaar 2030 onder PAS-scenario G8 (Bron: Programmatorisch Aanpak Stikstof, [Stikstof in Vlaanderen | Vlaanderen.be](http://Stikstof.in.Vlaanderen.be))

Activiteit	2015	2021	2030 (G8)	Verschil 2015–2030 (G8)	
	ton NH ₃	ton NH ₃	ton NH ₃	ton NH ₃	% verschil
Stalemissies	26.449	24.386	14.594	-11.855	-44,8
Runderen	7.747	7.833	6.503	-1.244	-16,1
Melkvee	3.880	4.407	3.271	-609	-15,7
Vleesvee	3.315	2.812	2.794	-521	-15,7
Mestkalveren	553	613	438	-115	-20,8
Varkens	14.294	12.055	5.701	-8.593	-60,1
Pluimvee	4.103	4.140	2.089	-2.014	-49,1
Overige (paarden,...)	305	358	301	-4	-1,3
Opslag	63	62	66	3	4,8
Uitrijden dierlijke mest + beweiden	10.950	11.099	6.308	-4.642	-42,4
Mestverwerking	1.151	976	453	-698	-60,6
Kunstmest	2.867	2.615	2.834	-33	-1,2
Overige	20	48	20	0	0,0
Totaal	41.500	39.187	24.275	-17.225	-41,5

De generieke emissiereducties leiden ertoe dat in zowat alle SBZ-H de 2030-doelstelling gerealiseerd wordt. In slechts vijf SBZ-H gebieden wordt de 2030-doelstelling niet gehaald: de Kalmthoutse heide, het Turnhouts Vennengebied, De Maten, de Mechelse Heide, en de Voerstreek.

Voor elk van de vijf SBZ-H waar de 2030-doelstelling niet gehaald wordt met de generieke G8-emissiereducties, zijn bijkomende maatregelen vereist om die centrale doelstelling wel te kunnen realiseren. De PAS voorziet hiertoe in een maatwerk-aanpak per SBZ-H: een maatregelenpakket op maat van de gebiedsspecifieke toestand.

In de PAS worden duidelijke reductiedoelstellingen voor emissies van ammoniak via bemesten en beweiden weergegeven. De bemestingspraktijk is geregeld via het Mestdecreet en omvat geen vergunningsplicht voor bemesting. Echter, in kader van het PAS oordeelde het Hof van Justitie via het PAS-arrest van 7/11/2018 dat bemesting en beweiding niet zomaar kunnen worden uitgesloten van een passende beoordeling. In de PAS³ wordt verwezen naar het zevende Mestactieplan om hierin een antwoord te bieden op de rechtspraak m.b.t. de passende beoordeling voor bemesting en beweiding in en nabij SBZ.

³ [*PAS-nota volledig.pdf](#) : hoofdstuk 4.1.3 Bemesting en beweiding

4 Aanpak van de milieueffectbeoordeling

4.1 Opbouw en uitgangspunten van de effectenbeoordeling

Volgende MER-disciplines zullen in de effectenstudie aan bod komen:

- Bodem
- Water (oppervlakte- en grondwater)
- Lucht
- Mens (ruimtelijke aspecten en mobiliteit, gezondheid)
- Biodiversiteit
- Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie
- Geluid en trillingen
- Klimaat

In een “klassiek” MER over een duidelijk afgebakend plan of project is de opbouw van het rapport thematisch. Per discipline wordt daarin achtereenvolgens beschreven:

- afbakening van het studiegebied
- juridische en beleidsmatige context
- methodologie
- beschrijving van de referentiesituatie / bestaande toestand
- beschrijving van de geplande toestand en de effecten
- conclusies en milderende maatregelen

Hier gaat het evenwel om een plan-MER van een strategisch beleidsprogramma, dat een set van maatregelen omvat. Het omvat eerder globale maatregelen die in de uitvoeringsfase leiden tot acties met een zeer grote ruimtelijke spreiding. Door deze grote spreiding van specifieke maatregelen kunnen deze nog niet naar detaillocaties in de uitvoeringsfase vertaald worden. De milieueffecten zijn gekoppeld aan deze individuele acties, maar deze zijn in dit stadium nog niet gekend, laat staan geografisch gelokaliseerd.

De meeste maatregelen kunnen toegepast worden over het ganse Vlaamse grondgebied, en dus valt het **studiegebied** samen met het plangebied, zijnde heel Vlaanderen.

Voor de beschrijving van de bestaande toestand wordt momenteel het **referentiejaar** 2021 vooropgesteld omdat voor dit jaar de nodige kwantitatieve data beschikbaar zijn. Indien meer actuele cijfers bekend zijn, worden deze vermeld. Gezien het plangebied gans Vlaanderen omvat, zal de beschrijving gebaseerd zijn op algemene rapporten. Voor de disciplines bodem en water zal de informatie aangeleverd worden door de VLM (o.b.v. het meest recente Mestrapport en Nitraatresidurapport) en door de VMM. Voor de overige MER-disciplines wordt voor de beschrijving van de referentiesituatie gebruik gemaakt van het milieurapport, indicatoren opgevolgd door departement Omgeving en natuurindicatoren beschikbaar bij het INBO (www.vmm.be/milieurapport, Onderzoek, cijfers en geotoepassingen | Departement Omgeving - Vlaamse overheid (vlaanderen.be) en Natuurindicatoren | Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (vlaanderen.be). Deze beschrijven, analyseren en evalueren de algemene toestand van het milieu in Vlaanderen. Hierbij worden de meest recente en beschikbare gegevens gehanteerd. Tevens zal inzicht gegeven worden in de recente evolutie van de waterkwaliteit in de meetpunten van het MAP-meetnet, het algemeen waterkwaliteitsmeetnet, en het freatisch grondwatermeetnet van de VMM (overige gebiedsdekkende

meetnetten: Waar meet de VMM de waterkwaliteit in landbouwgebied? — Vlaamse Milieumaatschappij, Fosfaat in oppervlaktewater in landbouwgebied — Vlaamse Milieumaatschappij (vmm.be), Kwaliteit waterlopen — Vlaamse Milieumaatschappij (vmm.be)) en van de nitraatresidumetingen op de landbouwpercelen (gegevens van de VLM) in de periode 2011 t.e.m. 2021.

Ontwikkelingsscenario's zijn stedenbouwkundige, infrastructurele en beleidsmatige ontwikkelingen die zich in de nabije toekomst onafhankelijk van het plan zullen voordoen, maar wel impact hebben op het plangebied en/of de potentiële effecten van het plan. Aangezien het plangebied heel Vlaanderen omvat, zijn er duizenden ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de Vlaamse landbouwsector. Onderstaande ontwikkelingsscenario's worden in principe relevant geacht op het niveau van het mestactieplan:

- Maatregelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)
- Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 en 2028 - 2033
- Programmatische Aanpak Stikstof(PAS) - Stikstofdecreet
- Vlaams erosiebeleid in opmaak

Zoals toegelicht in §2.4 kunnen een aantal maatregelen van het Stikstofdecreet bijdragen tot de realisatie van de doelen van het ontwerp MAP 7. Deze maatregelen worden niet beoordeeld in dit MER, maar worden wel meegenomen als ontwikkelingsscenario. Deze maatregelen worden immers ongeacht MAP 7 doorgevoerd, maar hebben mogelijk wel een cumulatieve impact. Daarnaast verwijzen een aantal maatregelen ook naar de verplichtingen die reeds bestaan binnen het GLB. Gezien het GLB een vrijwillig programma betreft – landbouwers vragen steun aan indien ze die nodig en haalbaar vinden i.k.v. hun bedrijfsvoering - worden deze maatregelen wel als onderdeel van MAP 7 beschouwd. Ook hier is er minstens een cumulatieve impact (b.v. omdat het ontwerp MAP 7 de voorwaarden m.b.t. bodembedekking ook doortrekt voor percelen die niet onder GLB vallen). Ook wat betreft de stroomgebiedbeheerplannen wordt rekening gehouden met de cumulatieve impact, nl. door te toetsen of de maatregelen leiden tot de gewenste reductiedoelen voor nutriënten t.g.v. landbouw dewelke samen met de rest van de maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen moeten leiden tot het behalen van de goede toestand van de waterlichamen. Wat betreft het erosiebeleid zal de laatste stand van zaken opgevolgd worden. Indien dit beleid nog niet beslist is in de loop van dit m.e.r.-proces kan de cumulatieve impact inzichtelijk gemaakt worden door reductiepercentages aan erosieverliezen in rekening te brengen.

Vanwege het strategisch en abstract niveau van het programma zal de milieubeoordeling in eerste instantie **kwalitatief en beschrijvend** zijn. Van elk programmaonderdeel (actie, maatregel) op elke milieudiscipline zal een beknopte beschrijving van de potentiële milieueffecten gebeuren.

Daarnaast omvat het MER ook een **kwantitatief** luik waarbij zal nagegaan worden of de voorgestelde maatregelenpakketten volstaan om de vooropgestelde doelstellingen van het zevende mestactieprogramma te halen. Hierbij zal de focus voornamelijk liggen op de nitraatconcentraties en in mindere mate op de fosforconcentraties in grond- en oppervlaktewater. De cumulatieve impact van ander beleid (zoals het stikstofdecreet) zal hierbij in rekening worden gebracht, zoals vermeld in bovenstaande paragraaf.

Beide beoordelingen zullen ook input geven aan de toetsing aan de beleidsplannen (zie §1.1.1). Hierbij wordt o.a. nagegaan of deze beleidsplannen kwantitatieve en/of gebiedsspecifieke doelen bevatten en wordt o.b.v. de beschikbare modelleringen uit het kwantitatieve luik van het MER of andere beschikbare informatie inzicht gegeven in de mate waarin het ontwerp MAP 7 bijdraagt aan de doelen in of een andere impact heeft op deze beleidsplannen.

Gezien er maatregelen zullen ingevoerd worden t.h.v. speciale beschermingszones (vogel- en habitatrictlijngebied) zal er een **passende beoordeling** gebeuren. Ook de **impact t.a.v. VEN-gebieden** wordt in een apart hoofdstuk beschreven.

Na de bespreking en evaluatie van de effecten worden – waar nuttig en mogelijk – **milderende maatregelen** voorgesteld ter eliminatie, beperking of compensatie van de effecten. Aangezien het MER kan leiden tot eventuele aanpassingen van het plan zal er een regelmatige wisselwerking zijn tussen beide. Doelstelling is om eventuele noodzakelijke maatregelen meteen in het plan te integreren. Dit kan bv. gaan om suggesties (louter vanuit milieu-oogpunt) voor:

- bijsturing van de implementatie van bepaalde maatregelen om hun (gunstige) milieu-effecten te optimaliseren
- het gebiedsgericht(er) inzetten van bepaalde maatregelen
- het bijsturen van de ‘target’ van bepaalde maatregelen of het toevoegen van extra maatregelen

Na de analyse i.f.v. de verschillende milieuaspecten worden in een **eindbespreking** de belangrijkste conclusies van de studie tekstueel weergegeven en besproken, gevolgd door een globale evaluatie van het plan. Tevens worden **leemten in de kennis** aangegeven.

Als bijlage van het MER wordt een **niet-technische samenvatting** van het volledig MER opgenomen.

4.2 Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline

4.2.1 Relevante disciplines per MAP-maatregelengroep

In onderstaande matrix wordt per maatregelengroep van het MAP per discipline aangegeven of er een (relevant) milieueffect te verwachten is. Enkel die verbanden worden aangegeven die van een rechtstreekse, waarschijnlijke en significante aard zijn. Maatregelen met enkel indirecte milieueffecten – bv. Handhaving, adviesverlening of onderzoek – of met accidentele effecten worden buiten beschouwing gelaten. In het MER zal voor maatregelen met indirecte effecten wel algemeen aangegeven worden op welke wijze deze kunnen bijdragen aan de effecten van de andere maatregelen. We maken hierbij in eerste instantie geen onderscheid tussen verplichte en meer vrijblijvende maatregelen. Vrijblijvende maatregelen kunnen immers ook beoordeeld worden ervan uitgaande dat ze ook effectief worden uitgevoerd zoals beschreven.

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
<i>GENERIEKE MAATREGELLEN TER VERBETERING VAN DE WATERKWALITEIT</i>								
- Afname van de veestapel – stimuli voor grondgebonden bedrijven	x	x	x	x	x	x	x	x
- Correcte bepaling mestproductie	x	x	x	x	x		x	
- Aangepaste bedrijfsbenadering voor bemesting	x	x	x				x	

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
- Kwalitatieve bemestingsadviesing	Geen (directe) milieueffecten							
- Effectievere en uniforme bufferstroken	x	x	x	x	x	x	x	
- Uitrijperiode beter afstemmen op de groeiperiode van de gewassen	x	x	x	x	x	x	x	
- Opslag in niet-permanente mestzakken	x		x		x	x	x	
- Aangepaste aanwendingstechnieken om stikstofverliezen te beperken – kantenstrooier en biologische pluimveemest	x	x	x	x			x	
- Bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten	Geen (directe) milieueffecten							
- Glastuinbouw en teelten op groeimedium	x	x	x		x		x	
- Bijkomende maatregelen voor de mestverwerking	Geen (directe) milieueffecten							
- Inzetten op biologische landbouw	x	x	x		x		x	
GEBIEDSGERICHTE MAATREGELLEN IN DE GEBIEDEN MET SLECHTE WATERKWALITEIT								
- Bemestingsreductie als standaardmaatregel in gebiedstype 1, 2 en 3	x	x	x	x	x		x	
- Geen of lagere bemestingsreductie bij toepassing van goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken in gebiedstype 1, 2 en 3	x	x	x	x	x		x	
- De inzet van vanggewassen (landbouwers die niet gevat zijn door GLB)	x	x	x		x	x		
BELEID IN SPECIFIEKE GEBIEDEN EN ROND KWETSBAAR ELEMENTEN DIE EXTRA BESCHERMING VRAGEN								
- Oeverzones voor nutriëntenretentie	x	x	x	x	x	x		
- Ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen	x	x	x			x		

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
- Lokale gebiedscoalities in aandachtsgebieden	x	x	x	x	x		x	
- Onderzoek naar gebieden met chemische verwerking	Geen (directe) milieueffecten							
<i>MAATREGELEN TER VERBETERING VAN DE BODEMKWALITEIT</i>								
- Organisch koolstofgehalte verhogen door het stimuleren van stalmest en (boerderij)compost	x	x	x	x	x		x	x
- Onderzoek naar organisch koolstofgehalte en nitraatdynamiek	Geen (directe) milieueffecten							
- Duurzaam bodembeheer ondersteunen via het bodempaspoort	Geen (directe) milieueffecten							
- Aanpak nutriëntenverliezen door erosie	Geen (directe) milieueffecten							
<i>IMPLEMENTATIE VERSTERKEN DOOR MONITORING BEGELEIDING EN HANDHAVING</i>								
- Monitoring	Geen (directe) milieueffecten							
- Begeleiding	Geen (directe) milieueffecten							
- Handhaving	Geen (directe) milieueffecten							
<i>ALTERNATIEVEN</i>								
- Verder bemestingsreductie door bijkomende daling van de werkzame stikstof	x	x	x	x	x		x	
- Verdere bemestingsreductie door bredere bemestingsvrije stroken	x	x	x	x	x	x	x	
- Verdere bemestingsreductie door bredere toepassing van de nulbemesting of bemestingsverbod in gevoelige gebieden	x	x	x	x	x	x	x	
- End-of-pipe maatregelen in waterlopen	x	x	x		x	x		x
- Bijkomende afname van de veestapel	x	x	x	x	x	x	x	x

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
- Op peil houden mestverwerkingshoeveelheid bij krimpden varkensstapel	x	x	x	x	x		x	
- Verhogen werkingscoëfficiënten dierlijke mest	x	x	x	x	x	x	x	x
- Geen vloeibare mest uitrijden na 31/7 op akkerland	x	x	x	x	x	x	x	
- Bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten	Geen (directe) milieueffecten							
- Inzetten op biologische landbouwsystemen	x	x	x	x	x		x	

4.2.2 Specifieke aandachtspunten per discipline

- oppervlaktewater
 - oppervlaktewaterkwaliteit (uitspoeling van nutriënten, depositie van geërodeerd materiaal, verzurende en vermestende deposities)
 - oppervlaktewaterkwantiteit
- bodem en grondwater
 - bodemkwaliteit (fosfaat, stikstof, organische koolstof, verzurende en vermestende deposities)
 - bodemerosie
 - bodemstructuur
 - bodemgebruik
 - grondwaterkwaliteit
- lucht
 - luchtkwaliteit (ammoniakemissies, verzurende en vermestende deposities, emissies van broeikasgassen, emissies van fijn stof, emissies door transport, ...)
- klimaat
 - energieverbruik
 - broeikasgassen
- biodiversiteit
 - biodiversiteit op landbouwpercelen
 - ecologische connectiviteit
 - impact van landbouwactiviteiten (en bemesting in het bijzonder) op natuurgebieden (en op de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen natuur in de passende beoordeling)
 - impact op biodiversiteit in het ruimere landschap

- landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie
 - perceptieve kenmerken (landschapsbeeld)
 - landschapsstructuur
 - erfgoedaspecten (historisch waardevolle agrarische landschappen)
- mens
 - mobiliteit (vnl. mesttransporten)
 - invloed op landbouwsector (gebruikswaarde en landbouw-bedrijfsvoering)
 - beeld- en belevingswaarde
 - hinder en gezondheid
- geluid
 - geluid van mesttransporten en bemestingsactiviteiten
 - geluid van uitbaten stallen en mestgerelateerde installaties

4.3 Methodiek kwalitatieve effectenbeoordeling

Qua **methodologie** zal de effectbeschrijving in eerste instantie bestaan uit een kwalitatieve beoordeling. De potentiële milieueffecten van de mogelijke acties binnen elke MAP-maatregel worden per discipline ingeschat op basis van de beschrijving van de maatregel en zijn (indien van toepassing) nagestreefde “target”. Maar aangezien de acties gespreid zijn over tienduizenden landbouwbedrijven en –percelen is de effectinschatting per definitie indicatief. De beoordeling van de milieueffecten per discipline wordt tabelmatig uitgevoerd, waarbij er vooreerst een algemene beschrijving per maatregel / actie zal gebeuren. Daarna zal er per discipline een toetsing t.o.v. de referentiesituatie uitgevoerd worden, waarbij de al dan niet significante effecten op een beschrijvende en kwalitatieve manier zal weergegeven worden. Enkel effecten die van een rechtstreekse, waarschijnlijke en significante aard zijn, zullen op strategisch niveau worden behandeld. Maatregelen met enkel indirecte milieueffecten – bv. handhaving – of met accidentele effecten worden buiten beschouwing gelaten. We maken hierbij waar nodig gebruik van beschikbare studies om verwachte effecten te onderbouwen.

In een MER worden de milieueffecten doorgaans uitgedrukt in **scores** volgens de volgende 7-delige schaal:

aanzienlijk negatief (-3)	aanzienlijk positief (+3)
negatief (-2)	positief (+2)
beperkt negatief (-1)	beperkt positief (+1)
Verwaarloosbaar of geen effect (0)	

Voor het kwalitatieve deel zal de milieueffectenbespreking niet gekoppeld zijn aan een significantiekader.

4.4 Methodiek kwantitatieve beoordeling

Vervolgens worden de maatregelen getoetst aan de vooropgestelde doelstellingen van het ontwerp MAP 7, m.n. een reductie van de nitraat- en fosfaatconcentraties in oppervlakte- en grondwater. Deze beoordeling wordt uitgewerkt in een kwantitatief luik van de effectenbeoordeling.

4.4.1 Oppervlaktewater

Om het effect van de maatregelen van MAP 7 op de nitraat- en fosfaatgehalten in oppervlaktewater te evalueren zal door de VMM een doorrekening met het beschikbare NutriëntenEmissieModel (NEMO) model gebeuren.

NEMO is een mechanistisch, ruimtelijk gedistribueerd model dat werd ontwikkeld om de water-, N- en P-balans van de bodem te berekenen voor het landbouwareaal van Vlaanderen, evenals de waterstroming en het transport van N en P vanuit het landbouwareaal naar het oppervlaktewater. Door zijn hoge resolutie (50m × 50m) is het model in staat om optimaal gebruik te maken van de grote hoeveelheid ruimtelijke informatie die beschikbaar is in Vlaanderen.

NEMO berekent vanuit de bemesting op landbouwpercelen hoe stikstof en fosfor in waterlopen in landbouwgebied terechtkomt. Het houdt hiervoor rekening met verschillende processen.

Om de bemesting ruimtelijk in te schatten op perceelsniveau wordt het bemestingsallocatiemodel (BAM) gebruikt. Vertrekkend van de beschikbare informatie m.b.t. enerzijds de mestproductie, het mestgebruik, de mesttransporten en de mestopslag op bedrijfsniveau en anderzijds de bemestingsnormen en de teelten op perceelsniveau, maakt BAM een beredeneerde schatting van de hoeveelheid en soort van mest die op elk perceel wordt toegediend evenals het tijdstip van toediening.

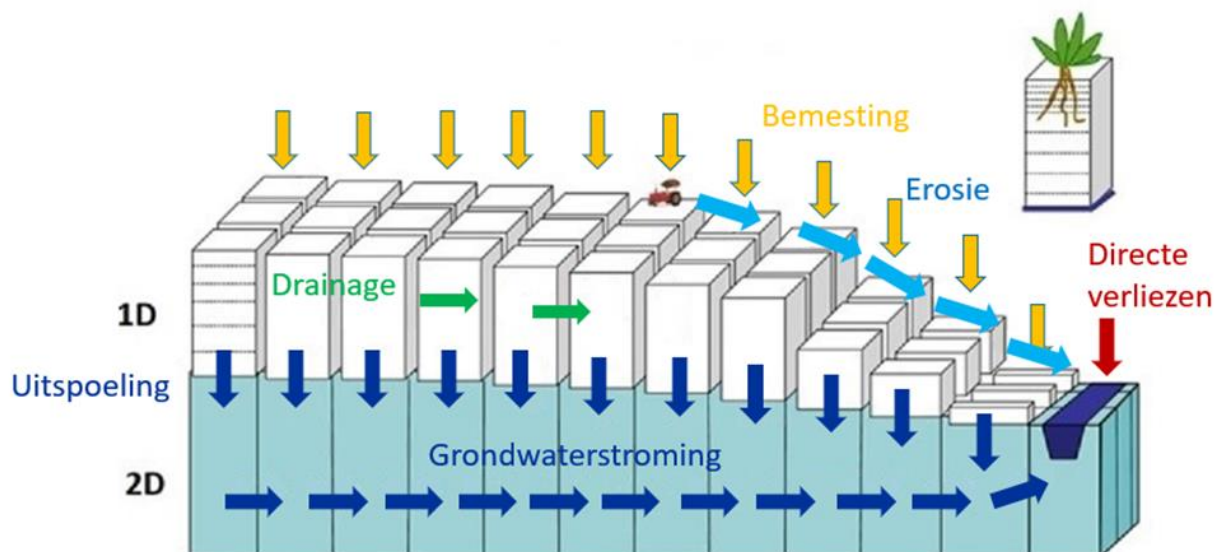
Bodemerrosie door oppervlakkige afstroming wordt berekend door koppeling met een sedimentmodel. Op basis van het gehalte organische N en P en gebonden P in de toplaag van de bodem wordt de afvoer van deze nutriënten via erosie bepaald.

De gewasgroei wordt gesimuleerd om de opname van N en P uit de bemesting door de gewassen in rekening te brengen. Het overschot aan N en P spoelt uit tot aan het grondwater.

De stroming van grondwater en nutriënten tot aan de waterlopen wordt gesimuleerd rekening houdend met denitrificatie. Ook afvoer van nutriënten door drainage wordt in rekening gebracht.

Ten slotte houdt het model ook rekening met directe verliezen die bij het onzorgvuldig opslaan of toedienen van mest naast een waterloop in de waterloop kunnen terechtkomen.

De meeste met NEMO beschreven processen (aanvoer N en P door bemesting, gewasresten, depositie en directe verliezen, mineralisatie van organische stof, gewasopname, denitrificatie,..) spelen zich af in de onverzadigde zone van het bodemprofiel. In deze zone worden de waterstroming en de uitspoeling van nitraat en orthofosfaat enkel in verticale zin beschreven (1-dimensionaal). De berekeningen gebeuren dus apart per rastercel, zonder beïnvloeding van naburige rastercellen. Voor het transport van N en P naar het oppervlaktewater via watererosie, drainageafvoer en grondwaterstroming, waarvoor uiteraard wel beïnvloeding tussen naburige rastercellen bestaat, zijn routingprocedures en een eenvoudig grondwatermodel ontwikkeld. Het grondwatermodel (proces in de verzadigde zone) beschrijft stroming en transport enkel in horizontale zin (2-dimensionaal grondwatermodel).

Figuur 4: Het NEMO-model

De maatregelen van MAP 7 zullen met NEMO als een scenario doorgerekend worden waarbij rekening gehouden kan worden met de maatregelen van MAP 7. In Tabel 4 wordt aangegeven welke maatregelen met NEMO kunnen doorgerekend worden. Het doorgerekende scenario zal vergeleken worden met een doorrekening voor een referentieperiode waarbij teelten en mestgebruik van deze periode als basis dienen en de maatregelen van MAP 7 hieraan toegevoegd worden per gebiedstype voor het scenario. Elk jaar worden de vrachten van stikstof en fosfor van de landbouwpercelen naar de waterlopen immers berekend op basis van de beschikbare gegevens van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) t.b.v. een evaluatie van het lopende beleid. Naast de mestgegevens van de Mestbank en teeltdata van de verzamelaanvraag van het departement Landbouw vormen ook gemeten meteodata van verschillende weerstations in Vlaanderen en data van het VLOPS model voor atmosferische stikstofdepositie gebruikt als invoer voor NEMO. De teeltdata, bemesting en weersomstandigheden worden ook gebruikt als basis voor een toekomstig jaar t.b.v. de berekening van de scenario's. Afhankelijk van het scenario kan bepaalde input in de scenariojaren veranderd worden om bepaalde maatregelen te simuleren.

Tabel 4: Overzicht maatregelen in doorrekening met NEMO

Maatregel	Doorrekening in NEMO (Ja/Nee)	Opmerking
Afname van de veestapel	Ja	I.f.v. cumulatieve impact MAP 7/stikstofdecreet
Aangepaste bedrijfsbenadering voor bemesting	Nee	De maatregel heeft eerder een lokaal effect t.g.v. verschuivingen in het mestgebruik tussen de percelen. De resultaten die met NEMO kunnen bekomen worden bevinden zich echter op groter schaalniveau.
Kwalitatieve bemestingsadvisering	Ja	O.b.v. een vooropgestelde potentiële bemestingsverlaging t.g.v. meer kwalitatieve advisering.
Bufferstroken (basisplan en alternatief)	Ja	

Aanpassing uitrijregeling	Ja	Kan evenwel niet doorgerekend worden voor uitrijperiode van effluënten uit mestverwerking, gezien het technisch niet mogelijk is om met specifieke kengetallen voor uitrijden van effluent te werken in NEMO.
Aangepaste aanwendings-technieken om stikstof-verliezen te beperken	Ja	Enkel de maatregel m.b.t. uitrijden kunstmest kan doorgerekend worden.
Maatregelen voor nitraatgevoelige teelten (basisplan + alternatief)	Ja	
Maatregelen voor de mest-verwerking	Nee	Geen info m.b.t. verwachte impact op mestgebruik op afstroomniveau beschikbaar.
Verlaging van de norm voor werkzame stikstof (basisplan + alternatieven)	Ja	
Vanggewassen of bodem-bedekking	Ja	
Vrijstelling van de gebieds-gerichte maatregelen via positieve bedrijfsevaluatie nitraatresidu	Nee	Bedrijven met vrijstellingen hebben in principe een equivalente milieu-impact dan bedrijven die gebiedsgerichte maatregelen naleven.
Nulbemesting in groene bestemmingen in SBZ-H vanaf 2028	Ja	I.f.v. cumulatieve impact MAP 7/stikstofdecreet
Bredere toepassing van nulbemesting of bemestings-verbod (alternatieven)	Ja	
Oeverzones voor nutriëntenretentie	Nee	Maatregel omvat geen kwantitatieve doelstellingen
Maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit	Nee	Maatregel omvat geen kwantitatieve doelstellingen
Aanpak nutriëntenverliezen door erosie	Nee	Kan enkel meegenomen worden in NEMO wanneer berekeningen van het Vlaamse erosiemodel beschikbaar zijn. I.f.v. de mogelijke cumulatieve impact van het toekomstig erosiebeleid en MAP 7 wordt wel een daling van de nutriëntenvrachten vanuit erosie doorgerekend als ontwikkelingsscenario.
Inzetten op landbouw-systemen zoals biologische landbouw (alternatief)	Nee	
Verwijdering van stikstof en fosfor via en-of-pipe maatregelen in de waterlopen (alternatief)	ja	Algemene doorrekening door daling van de nutriëntenvrachten vanuit drainage door te rekenen.

De maatregelen worden gesimuleerd in NEMO rekening houdend met de geldende verplichtingen en volledige toepassing en naleving van de maatregelen. Met andere woorden, voor elke maatregel wordt gekeken welke verplichtingen opgelegd worden aan de landbouwers en vervolgens wordt verondersteld dat alle verplichte acties 100% worden toegepast en nageleefd. Er wordt geen rekening gehouden met sensibilisering of vrijwillige acties. Er wordt ook geen rekening gehouden met gebrekkige toepassing of naleving.

De evaluatie wordt ten slotte uitgevoerd door de door NEMO berekende nutriëntenvrachten in een referentieperiode voor de start van het scenario te vergelijken met de berekende nutriëntenvrachten in een selectie van scenariojaren (de toetsingsperiode). Meerdere jaren worden samengenomen in de toetsingsperiode om de invloed van weersomstandigheden te verminderen en de toetsing meer robuust te maken. Het scenario wordt ook altijd zo opgebouwd dat de neerslag en andere weersomstandigheden in de referentieperiode en de toetsingsperiode gelijk is. Dit creëert een vergelijkingsvenster waarin het effect van de maatregelen kan beoordeeld worden, zonder interferentie van het weerseffect of verschillen in debieten. De winterjaren 2019/2020 en 2020/2021 zullen gebruikt worden als referentieperiode. Deze winterjaren worden dus herhaald in de toetsing periode 2025-2027 en nog eens 4 jaar later (2029-2031). Het relatieve verschil in de vrachten tussen de toetsingsperiode en de referentieperiode wordt vergeleken met de reductiedoelstellingen die overeenstemmen met de waterkwaliteitsdoelstelling in het kader van het ontwerp MAP 7. De reductiedoelstellingen worden beschouwd als de benodigde relatieve daling van de vrachten om de gewenste doelconcentraties in de waterlopen te behalen. De aanname is dus dat de door NEMO berekende relatieve verandering van de nutriëntenvrachten overeenstemt met een gelijke relatieve verandering in de nutriëntenconcentraties in de waterlopen bij gelijke debieten.

Uitspraken over de effecten op N- en P-vrachten zullen beoordeeld worden op het niveau van de gebiedstypes en de afstroomzones. Er wordt nagegaan in welke mate de doelstellingen in de afstroomzones bereikt zouden worden met de voorgestelde (door te rekenen) maatregelen. Indien blijkt dat deze doelstellingen niet gehaald worden, wordt de beoordeling herhaald voor bijkomende of verscherpte maatregelen en dit tot er een planalternatief gevonden wordt dat de doelstellingen wel haalt. Afhankelijk van de bijkomende maatregelen gebeurt dit door bijkomende modellering gecombineerd met expert judgement.

4.4.2 Grondwater

Wanneer een plan beschikbaar is dat de doelstellingen voor oppervlaktewater haalt, zal dit plan ook getoetst worden aan de doelstellingen voor grondwater.

Op basis van besprekingen tijdens de experts werkgroep grondwater van 15 maart 2023 is een methodiek uitgewerkt voor de bepaling van de impact op grondwater door de maatregelen die in MAP 7 opgenomen worden. Focus ligt hierbij op nitraat.

De voorgestelde methodiek gaat uit van de bepaling van een attenuatiefactor die de link legt tussen de nitraatconcentratie in het bodempercolaat en de concentratie in het grondwater zoals bepaald in de lopende studie "Gebiedsgerichte monitoring en regionale attenuatiefactor" die UGent in opdracht van de VLM heeft uitgevoerd⁴. In deze studie wordt de concentratie nitraat in het bodempercolaat berekend met het EU Rotate model, een bemestingsmodel met input op perceelsniveau. De attenuatiefactor wordt afgeleid als de verhouding tussen de nitraatconcentraties in het bodempercolaat op 90 cm diepte en de concentratie in het ondiepe grondwater.

⁴ [Hoeveel bodemnitraat komt er terecht in het oppervlakte- en grondwater en welke factoren spelen mee? | Vlaamse Landmaatschappij \(vlm.be\)](#)

Om deze aanpak te kunnen opschalen naar Vlaanderen zal gebruik gemaakt worden van concentraties in percolatiewater berekend door het NEMO model van de VMM.

De attenuatiefactor die bepaald wordt voor de huidige toestand zal vervolgens toegepast worden op een simulatie van nitraatconcentraties in percolatiewater met NEMO die rekening houdt met de maatregelen van MAP 7 om zo de impact van de maatregelen op het ondiepe grondwater te bepalen.

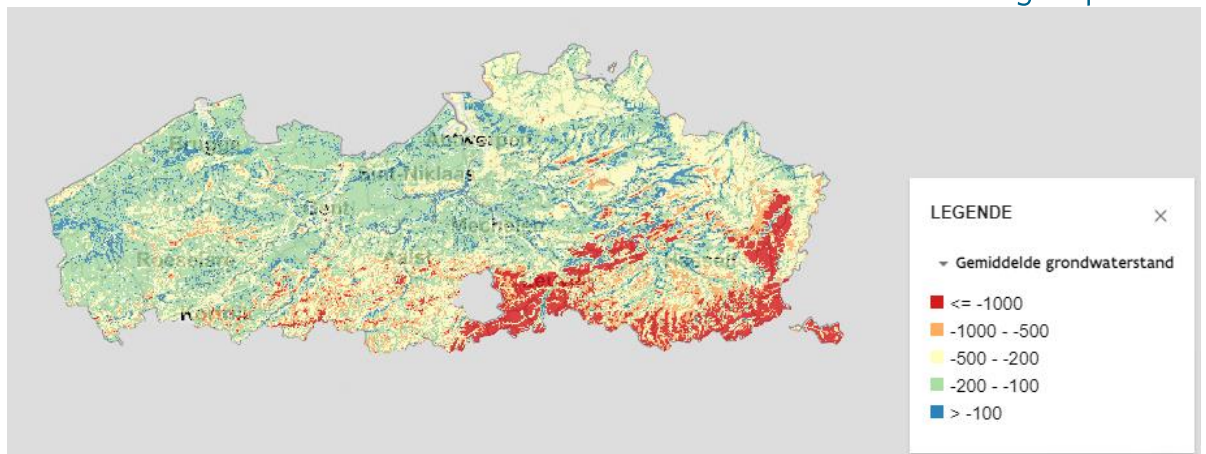
Er zal een gemiddelde attenuatiefactor per afstroomzone bepaald worden. Hiervoor worden per afstroomzone de gemiddelde concentraties in het ondiepe grondwater (bovenste filter van het meetnet 8 van VMM) en de wijziging van de gemiddelde nitraatconcentratie van het bodempercolaat uit de NEMO simulatie afgeleid.

Deze aanpak zal een indicatie geven van de impact van de maatregelen op ondiep grondwater aan het begin van de grondwaterstroomlijnen in landbouwgebied. Dit is tevens de plaats waar de doelstellingen van het ontwerp MAP 7 geëvalueerd dienen te worden. Hierbij dient de kanttekening gemaakt te worden dat het effect van de maatregelen enkel te bepalen is op ondiep grondwater dat jonger is dan 4 jaar. In gebieden met lange reistijden tot aan de grondwatertafel zal binnen de periode van het MAP 7 immers geen effect van MAP 7 op de nitraatconcentraties in grondwater meetbaar zijn maar moeten deze effecten op langere termijn geëvalueerd worden. Maatregelen uit vorige actieprogramma's b.v. MAP 6 kunnen in deze periode wel nog resulteren in effecten in deze gebieden.

De afstroomzones waar geen effecten te verwachten zijn binnen de periode van het MAP 7 worden afgeleid door te bepalen waar de te verwachten reistijden van infiltrerend water naar de grondwatertafel langer zijn dan 5 jaar op basis van de bodemtextuur en de diepte van de gemiddelde freatische grondwaterstand (Sumaqua, 2022). In het project nitraatrijke bronnen (UGent, 2021) zijn eenvoudige berekeningen met HYDRUS-1D gebeurd die de reistijd van infiltrerend grondwater naar de watertafel bepalen voor een aantal bodemtexturen. Op basis van deze berekeningen kan afgeleid worden dat voor een zandige bodem na 5 jaar ongeveer 6 m afgelegd is. Voor leembodems bedraagt deze afstand na 5 jaar circa 3 m.

Rekening houdend met een gemiddelde aanvulling in Vlaanderen tussen 200 en 300 mm/j zal geen effect binnen de periode van het MAP 7 verwacht worden voor freatische grondwaterstanden dieper dan 5 m. Als vereenvoudigde aanpak wordt een diepte van 5 m gebruikt op schaal van Vlaanderen, welke representatief is voor zandbodems. Voor lemige bodems zal reeds op een kleinere diepte geen effect waar te nemen zijn binnen een periode van 4 jaar. Door de diepte van 5 m op schaal van Vlaanderen toe te passen wordt een worst case benadering gebruikt waarbij zowel in zand- als leembodems geen effect van de maatregelen van het MAP 7 binnen een periode van 4 jaar verwacht wordt. Voor leembodems met grondwaterstanden dieper dan 5 m zal de duurtijd waartegen de maatregelen effect hebben ter hoogte van het grondwater langer zijn dan bij zandbodems.

De gemiddelde grondwaterstand per afstroomzone is bepaald als het gemiddelde van de gemiddelde grondwaterdieptes in elke afstroomzone op basis van de kaart met gemiddelde grondwaterdiepte in Vlaanderen, opgesteld door Sumaqua (2022). Wanneer de gemiddelde grondwaterstand binnen een afstroomzone zich dieper dan 5 m onder maaiveld situeert, wordt voorgesteld om de afstroomzone als niet indicatief aan te duiden voor het beoordelen van de doelstellingen binnen de periode van het MAP 7. Door het in beeld brengen van de attenuatiefactor kan voor deze zones wel inzicht gegeven worden op de nitraatconcentraties die op langere termijn te verwachten zijn.

Figuur 5: Gemiddelde grondwaterdiepte in Vlaanderen in cm – mv. (Sumaqua 2022. Effecten klimaatverandering op freatische grondwaterstanden, in opdracht van VMM)

4.5 Methodiek toetsing aan de relevante beleidsplannen

Bij de toetsing aan de relevante beleidsplannen wordt o.a. nagegaan of deze beleidsplannen kwantitatieve en/of gebiedsspecifieke doelen bevatten en wordt o.b.v. de beschikbare modelleringen uit het kwantitatieve luik van het MER of andere beschikbare informatie inzicht gegeven in de mate waarin MAP 7 bijdraagt aan de doelen in of een andere impact heeft op deze beleidsplannen.

Volgende aanpak wordt vooropgesteld voor de verschillende beleidsplannen opgenomen in §3.2:

- Nitraatrichtlijn en mestdecreet: kwantitatieve beoordeling cfr. §4.4
- Kaderrichtlijn water en stroomgebiedbeheerplannen: kwantitatieve beoordeling cfr. §4.4 maar met toetsing relatieve daling van de vrachten aan de beoogde reductiedoelen voor totale stikstof en totale fosfor in afstroomzones met en zonder reductiedoelen. Daarnaast wordt ook inzicht gegeven in welke mate toekomstig erosiebeleid (erosiebetrijdingsmaatregelen) bijkomend kan bijdragen aan het behalen van de beoogde reductiedoelen. Dit door de nutriëntenvrachten via erosie met een bepaalde hoeveelheid te verminderen bij de doorrekening met het NEMO-model.
- Green deal – Farm-to-fork strategie: beoordeling o.b.v. de verandering (daling) in mestgebruik (werkzame stikstof) t.a.v. het referentiejaar 2021.
- Luchtbeleidsplan 2030: kwalitatieve beoordeling o.b.v. de wijze waarop MAP 7 invulling geeft aan de maatregelen m.b.t. emissiearme aanwending van mengmest en kunstmest in het luchtbeleidsplan.
- Energie- en klimaatplannen en -strategieën: beoordeling o.b.v. kwantificering van de verandering van lachgasemissies door bemesting vanuit de bodem en kwalitatieve beoordeling van de impact van relevante maatregelen op meer koolstofopslag in landbouwgronden.
- Programmatische Aanpak Stikstofdepositie: Bepaalde maatregelen uit het stikstofdecreet (zoals de afname van de veestapel) worden in rekening gebracht als ontwikkelingsscenario bij de kwantitatieve beoordeling van de doelstellingen inzake waterkwaliteit van MAP 7 omwille van de cumulatieve impact die verwacht wordt van beide plannen. Voor het overige wordt verwezen naar de passende beoordeling.

4.6 Methodiek Passende Beoordeling

We stellen voor om volgende rapportopbouw te hanteren bij de Passende Beoordeling.

4.6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk omschrijft kort het doel van de passende beoordeling. De passende beoordeling wordt als apart hoofdstuk geïntegreerd in het plan-MER.

4.6.2 Verband tussen bemesting en de instandhoudingsdoelstellingen

Dit hoofdstuk omvat:

- Een algemene beschrijving van de effecten van bemesting

In dit hoofdstuk zal de actuele milieudruk afkomstig van bemesting op speciale beschermingszones ('Natura 2000-gebieden') algemeen omschreven worden en dit vanuit de verschillende transportroutes, dit o.b.v. de meest recente beschikbare wetenschappelijke gegevens. Hierbij zal er ook aandacht zijn voor indirecte effecten (zoals de impact op de sulfaatgehalten t.g.v. het denitrificeren van nitraat). Hierbij wordt voornamelijk gebruik gemaakt van een advies van het INBO dat werd opgemaakt i.f.v. deze passende beoordeling.⁵

- Een analyse van de eutrofiërings- en verzuringsgevoelige habitats binnen speciale beschermingszones

In dit hoofdstuk zal omschreven worden welke habitats gevoelig zijn voor eutrofiëring en verzuring o.b.v. de meest recente beschikbare wetenschappelijke gegevens. Hiervoor zal oa. gebruik gemaakt worden van volgende rapporten:

- *Ecotoopkwetsbaarheidskaarten versie 2023*
- *Praktische wegwijzer – Eutrofiëring/verontreiniging*
- *Advies van het INBO⁵*
- *Overschrijdingskaarten verzurende en vermestende depositie (VLOPS 24)*

4.6.3 Mogelijke effecten van MAP 7 op speciale beschermingszones

De maatregelen zoals vooropgesteld in het ontwerp MAP 7 zijn van toepassing over heel Vlaanderen en hebben bijgevolg ook effect op de beschermde Natura 2000-gebieden.

Met de maatregelen uit het ontwerp MAP 7 wordt getracht bepaalde doelstellingen rond nitraatconcentraties in de waterlopen en in het grondwater te behalen. Het gaat onder meer om maatregelen die bijdragen aan een reductie van de nutriëntenuitspoeling, maatregelen inzake mestreductie en maatregelen die een invloed uitoefenen op de manier van mestgebruik. Er wordt verwacht dat deze maatregelen een effect zullen hebben op de mate van eutrofiëring en verzuring van de (doel)habitats binnen Natura 2000-gebieden.

De impact op fauna hangt af van de verwachte impact op de vegetatie(structuur) en de kenmerkende planten waarvan de betreffende fauna afhangt. Soorten die relatief nauwe niches in meso- tot oligotrofe, slecht gebufferde tot zure habitats bezetten, lopen de grootste kans om negatieve effecten te ondervinden. Het gaat enerzijds over de geschiktheid van het leefgebied, maar anderzijds ook over de voedselkwaliteit van herbivore ongewervelde faunasoorten. De abundantie van ongewervelden

⁵ Herr C., Vanden Borre J., De Becker P., Wuyts K., Decler K. & Neiryck J. (2024). Advies over grenswaarden, beschikbare en benodigde kennis voor het luik biodiversiteit - verscherpte natuurtoets - passende beoordeling van het plan-MER van het MAP 7. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Nr. INBO.A.4799. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

heeft uiteraard gevolgen voor predatoren hoger in de voedselketen, zoals amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren en van parasitaire soorten. Fauna van aquatische en semi-aquatische milieus ondervinden directe toxische effecten via verontreiniging en eutrofiëring van (stromend) oppervlaktewater.

Focus van de effectenbeoordeling ligt bijgevolg op habitats welke tevens het leefgebied van de fauna zijn. In eerste instantie wordt de impact van de maatregelen kwalitatief beoordeeld en dit op basis van de kwalitatieve beoordeling van maatregelen in het plan-MER met focus op de impact op biodiversiteit.

Vervolgens wordt ook een kwantitatieve beoordeling voorzien waarbij in eerste instantie nagegaan wordt of er globaal al dan niet een daling van de nutriëntconcentraties kan verwacht worden binnen Natura 2000-gebieden. Hierbij dient nagegaan te worden of het plan een betekenisvolle negatieve impact kan hebben op specifieke habitats en soorten. Dit geldt zowel voor de habitats en soorten die actueel reeds aanwezig zijn als deze die tot doel gesteld worden (de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen). Deze doelen dienen bereikt te worden tegen 2050 en het behalen van die doelen mag niet gehypothekeerd worden.

Het rapport “Gunstige abiotische bereiken voor vegetatietypes in Vlaanderen” (Van Calster et al., 2020) bevat voor bepaalde vegetatietypes de gewenste bereiken voor nutriënten in verschillende milieucompartimenten. Deze zouden dus bereikt moeten worden tegen 2050 om de gewenste doelen te halen. Er zijn op dit moment geen tussentijdse doelen gesteld inzake de gewenste nutriëntentoestand per habitattype in de milieucompartimenten bodem, ondiep grondwater en oppervlaktewater t.h.v. natuurgebieden. Deze zijn er wel voor de stikstofdepositie via de lucht.

Op basis van de huidige beschikbare data en kennis m.b.t. onderzoeksmethodieken wordt hiervoor volgende aanpak voorgesteld:

- Toetsing van de resultaten van de kwantitatieve beoordeling oppervlaktewater aan de gunstige staat van instandhouding van oppervlaktewaterafhankelijke habitattypes door de toetsing aan de (zeer) goede ecologisch toestand of het goed ecologisch potentieel volgens de Kaderrichtlijn Water. De resultaten zullen besproken worden op het niveau van het geheel van speciale beschermingszones in Vlaanderen door deze te linken aan het behaalde percentage aan afstroomzones waarbinnen de reductiedoelen van de stroomgebiedbeheerplannen gehaald worden.
- Toetsing van de resultaten van de kwantitatieve beoordeling oppervlaktewater aan de gunstige abiotische bereiken voor habitattype 3260, ondiepe beken en rivieren met goede structuur en watervegetaties⁶. Dit gebeurt o.b.v. de getoetste waarden voor deze parameters o.b.v. de metingen van de VMM voor de Vlaamse waterlichamen en waterlichamen van eerste orde waar dit habitattype voorkomt of tot doel gesteld wordt. Hieruit kan een doelafstand tot het gunstig abiotisch bereik bepaald worden en kan deze vervolgens vergeleken worden met de verwachte daling in nutriëntconcentraties in deze waterlichamen.
- Inzicht geven in de mogelijke daling van de stikstofconcentraties in het grondwater in afstroomzones waarin Natura 2000-gebieden gelegen zijn. Dit gebeurt op het niveau van Vlaanderen, gezien de kwantificering o.b.v. de uitgevoerde modellering in NEMO en de verdere berekening zoals vermeld in §4.4.2 geen verdere detaillering tot op

⁶ Van Calster H., Cools N., De Keersmaecker L., Denys L., Herr C., Leyssen A., Provoost S., Vanderhaeghe F., Vandevoorde B., Wouters J. en M. Raman (2019). Gunstige abiotische bereiken voor vegetatietypes in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020 (44). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. DOI: doi.org/10.21436/inbor.19362510

(deel)gebiedsniveau toelaat en het ook niet mogelijk is om eventuele meer gedetailleerde resultaten voor 1 bepaald deelgebied door te trekken voor andere gebieden.

- Inzicht geven in de wijze waarop MAP 7 invulling geeft aan de relevante maatregelen uit de Programmatische Aanpak Stikstof.
- Kwantitatieve berekening van de wijziging van het mestgebruik op percelen binnen Natura 2000-gebieden t.g.v. het ontwerp MAP 7 door middel een berekening van de wijziging van de maximale mestgebruiksruimte. De mestgebruiksruimte wordt gedefinieerd als de hoeveelheid mest, uitgedrukt in kg werkzame stikstof, die op een landbouwperceel kan afgezet worden cfr. de mestregelgeving. Hierbij wordt de mestgebruiksruimte volgens de teeltgegevens en bemestingsnormen MAP 6 in 2021 vergeleken met de geplande toestand met dezelfde teeltgegevens en de bemestingsnormen van het ontwerp MAP 7. De kwantitatieve bijdrage van MAP 7 dat loopt tot 2028 dient in perspectief geplaatst te worden tot de Natura-2000 doelstellingen van 2050. Er wordt bij de berekening van de toekomstige mestgebruiksruimte onder het ontwerp MAP 7 dan ook een extra scenario toegevoegd waarbij de geplande nulbemesting in groene bestemmingen binnen het Habitatrictlijngebied, met uitzondering van agrarische gebieden van ecologisch belang, wordt toegepast vanaf 2028 zoals voorzien in het stikstofdecreet. Deze mestgebruiksruimte wordt vervolgens gekoppeld aan de specifieke Natura 2000-gebieden en finaal de habitats en dit zowel voor de actuele habitats als de doelhabitats met name de natuurstreefbeelden en de zoekzones van de instandhoudingsdoelstellingen. Ten slotte worden ook de bemestingsnormen van het ontwerp MAP 7 cartografisch voorgesteld t.a.v. de Natura 2000-gebieden.
- Inzicht geven in de gevolgen van het ontwerp MAP 7 voor een aantal case-gebieden: Gezien er op heden geen model beschikbaar is die de impact van nutriënten t.g.v. bemesting op de habitats binnen de Habitatrictlijngebieden over heel Vlaanderen kan modelleren, worden een aantal cases uitgewerkt om meer inzicht te krijgen in de impact van MAP 7 op de natuurwaarden en natuurdoelen. Deze casegebieden werden samen met het INBO geselecteerd op basis van verschillende criteria, m.n. gebieden met gekende nutriëntenproblematieken, de beschikbaarheid, dichtheid en duur van meetgegevens en nabijheid van intensieve landbouwactiviteiten. De beschrijving van de cases gebeurt o.b.v. de Ecohydrologische gebiedsbeschrijvingen voor natuurgebieden in Vlaanderen in het kader van PAS⁷ enerzijds en meer gedetailleerde info uit de bovenvermelde berekeningen anderzijds. De gekozen cases zijn: Liereman – Korhaan (BE2100024-A), Sint-Pietersveld – Vagevuurbossen – Bulskampveldbornebeek (BE2500004-J), Vallei van de Zwarte Beek (BE2200029-C), Schietveld van Houthalen-Helchteren (BE2200030-A) en Groot Schietveld (BE2100016-B). Er wordt opgemerkt dat deze cases dus niet gekozen zijn omdat ze representatief zijn voor alle speciale beschermingszones, waardoor conclusies niet kunnen doorgetrokken worden voor alle speciale beschermingszones.

4.6.4 Besluit

In het besluit worden de verwachte effecten samengevat, dit met aandacht voor de nieuwst beschikbare wetenschappelijke gegevens en de themarelevante kennis die op termijn nog verwacht kan worden. Waar nodig worden milderende maatregelen en monitoring voorgesteld. Dit kan o.a. bijkomend onderzoek zijn (waaronder vb. het opstellen van een monitoringsprogramma om bijkomende data te vergaren en effecten in de toekomst beter te kunnen evalueren). Doelstelling is

⁷ De Becker P.(2020). Ecohydrologische gebiedsbeschrijvingen voor natuurgebieden in Vlaanderen in het kader van PAS. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2020 (12). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. DOI: doi.org/10.21436/inbor.17256788

om hieruit te besluiten of het ontwerp MAP 7 al dan niet een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszones kan veroorzaken.

4.7 **Methodiek beoordeling t.a.v. VEN-gebieden**

Voor de beoordeling van de impact t.a.v. VEN-gebieden wordt op dezelfde manier te werk gegaan als voor de passende beoordeling, maar de focus ligt daarbij uiteraard op de VEN-gebieden i.p.v. de Natura 2000-gebieden. Omdat er vaak overlap is tussen beide gebieden en effecten gelijkaardig zijn, zal waar relevant naar de passende beoordeling verwezen worden (b.v. voor de kwalitatieve beoordeling).

Voor toetsing van de resultaten van de kwantitatieve beoordeling oppervlaktewater wordt dezelfde methodiek gebruikt als in de passende beoordeling, nl. de toetsing aan de (zeer) goede ecologisch toestand of het goed ecologisch potentieel volgens de Kaderrichtlijn Water, maar zal zich focussen op de VEN-gebieden. Voor grondwater zal cfr. de passende beoordeling inzicht worden gegeven in de mogelijke daling van de stikstofconcentraties in het grondwater in afstroomzones waarin VEN-gebieden gelegen zijn. Ten slotte zal ook de wijziging in mestgebruiksruimte t.h.v. VEN-gebieden cfr. de methodiek gebruikt voor de passende beoordeling in beeld worden gebracht.

4.8 **(Gewest)grensoverschrijdende effecten**

In overeenstemming met het verdrag van Espoo (Finland, 25 februari 1991, B.S. 21/12/1999) en de EG Richtlijn 97/11/EG van 3 maart 1997 dienen de (gewest)grensoverschrijdende milieueffecten van het 7de mestactieprogramma geëvalueerd te worden.

© Antea Group 2024

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Antea Group mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

